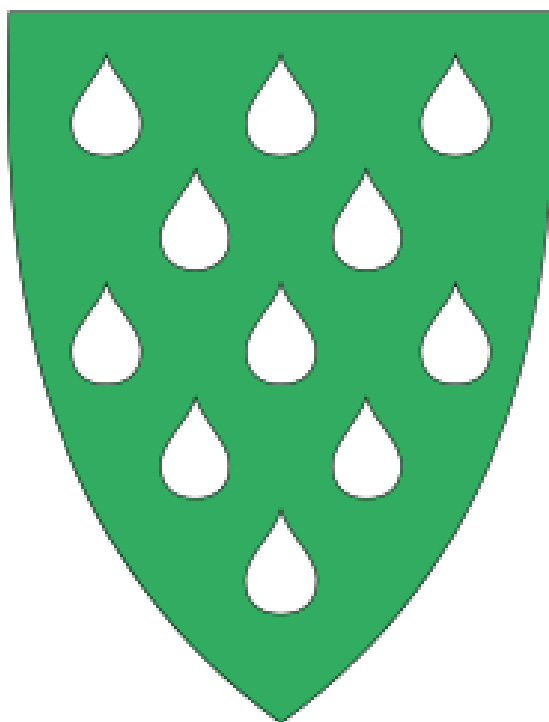

Psykososialt læringsmiljø i grunnskolen

Rapport til kontrollutvalget i Bykle kommune - september 2022

Sammendrag

I henhold til vedtak i kontrollutvalget i Bykle kommune, sak 19/21, har Agder Kommunerevisjon IKS gjennomført forvaltningsrevisjonsprosjektet «Psykososialt læringsmiljø i grunnskolen».

Rapportens problemstillinger har blitt besvart ved gjennomgang av konkrete saker, gjennomgang av kommunens dokumenter, innhenting av statistikk, samt gjennom samtale med nåværende og tidligere ansatte i kommunen, elevråd, FAU og spørreundersøkelse til de ansatte på grunnskolene. Videre har vi gitt alle foresatte til elevene ved begge grunnskolene i Bykle kommune muligheten til å komme med tilbakemeldinger om forhold som gjelder det psykososiale læringsmiljøet på skolene, i tillegg til at vi har kontaktet tidligere innbyggere i Bykle kommune som har hatt barn på grunnskolene i kommunen.

Revisjonskriterier er en samlebetegnelse på de krav, normer og eller standarder som forvaltningsrevisjonsobjektet skal vurderes i forhold til. Revisjonskriteriene danner grunnlaget for å vurdere om det foreligger avvik eller svakheter på det reviderte området. I dette forvaltningsrevisjonsprosjektet er det i hovedsak opplæringsloven og kommuneloven som er lagt til grunn som revisjonskriterier.

I forvaltningsrevisjonen har vi arbeidet ut ifra tre problemstillinger. **Den første problemstillingen** er om kommunen har tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt. På bakgrunn av undersøkelser gjort av revisjonen vurderer vi det som positivt at kommunen har utarbeidet ulike rutiner som direkte og indirekte kan ha betydning for elevenes psykososiale læringsmiljø, og at dokumentet «skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø» innehar rutiner og prosedyrer som kan bidra til å sikre elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Vi har imidlertid videre vurdert at Bykle kommune ikke har utarbeidet tilstrekkelige nødvendige rutiner og prosedyrer og at kommunen ikke har tilstrekkelig systematisk internkontroll for å kunne avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik. Vi mener kommunen ikke har dokumentert internkontrollen i den form og det omfang som er nødvendig, samt at kommunen ikke sørger for å evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll. Revisjonen har dermed konkludert med at Bykle kommune ikke har tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt. Konklusjonen bygger på revisjonens vurdering i punkt 5.2

Den andre problemstillingen fokuserer på hvordan kommunen kontinuerlig arbeider for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø. På problemstillingen har vi konkludert med at kommunen i hovedsak arbeider bredt for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø, og at begge skolene både formelt og reelt har fokus på forebyggende arbeid. Vi har imidlertid også konkludert med at det foreligger forbedringspotensial når det gjelder grunnlaget for, samt evaluering og forbedring av det forebyggende arbeidet. Revisjonen mener videre at skole-hjem samarbeidet kan forbedres, herunder informasjon til, og kommunikasjon med foresatte og elever, samt skolens

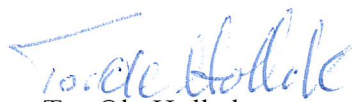
informasjonsplikt til rådsorgan og elevdeltaking. Konklusjonen bygger på revisjonens vurdering i punkt 6.6.

I den tredje problemstillingen har vi undersøkt hvorvidt skolene i Bykle kommune oppfyller aktivitetsplikten for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Revisjonen har vurdert at flertallet av de ansatte har god oversikt og kjennskap til aktivitetsplikten, men at visse forhold kan gjøres enda bedre kjent for de ansatte. Videre har vi konkludert med at skolene i Bykle kommune i flere tilfeller ikke har oppfylt en eller flere av de fem delpliktene (følge med, gripe inn, varsle, undersøke, og sette inn egnede tiltak) i aktivitetsplikten for å sikre at elevene har et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Videre mener vi at skolene i flere tilfeller ikke har oppfylt plikten til å sørge for at involverte elever blir hørt, plikten til å lage en skriftlig plan og/eller plikten til å dokumentere hva som er gjort for å oppfylle aktivitetsplikten. Konklusjonen bygger på revisjonens vurdering i punkt 7.6

Med dette utgangspunktet anbefaler Agder Kommunerevisjon IKS at;

1. Kommunen bør styrke internkontrollen for å sikre regeletterlevelse innenfor opplæringsloven kapittel 9 A, herunder bør kommunen oppdatere delegasjonsreglementet sitt og videredelegeringen fra kommunedirektøren, se pkt. 5.2
2. Kommunen bør foreta jevnlig evalueringer for å videreutvikle det forbyggende arbeidet, herunder sikre medvirkning fra elever og foresatte, se pkt. 6.6
3. Kommunen bør vurdere om elevenes rettighet til nødvendig rådgiving oppfylles ved begge skolene, se pkt. 6.6
4. Kommunen bør forbedre skole-hjem samarbeidet, herunder informasjonen til, og kommunikasjon med foresatte og elever, samt skolens informasjonsplikt til rådsorgan og elevdeltaking, se pkt. 6.6
5. Kommunen bør forbedre rutiner og praksis for å sikre at aktivitetsplikten blir overholdt, herunder sørge for at involverte elever blir hørt, at skriftlig plan blir utarbeidet, samt at det dokumenteres hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten, se pkt. 7.6

Kristiansand, 20.09.2022

Tor Ole Holbek
Revisjonsdirektør

Henriette Svendsen
Forvaltningsrevisor

1 Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1 Innledning	6
1.1 Hva er forvaltningsrevisjon?	6
1.2 Kontrollutvalgets bestilling	6
1.3 Formål og problemstillinger	6
2 Metode.....	8
2.1 Saksgjennomgang.....	8
2.2 Dokumentgjennomgang	8
2.3 Intervju	8
2.4 Spørreundersøkelse.....	9
2.5 Statistikk	9
3 Revisjonskriterier	10
3.1 Opplæringsloven.....	10
3.1.1 Retten til et trygt og godt skolemiljø.....	10
3.1.2 Nulltoleranse og forebyggende arbeid.....	11
3.1.3 Aktivitetsplikten	12
3.1.4 Medvirkning og informasjon	14
3.2 Kommunelovens bestemmelse om internkontroll	15
3.3 Læreplanverket.....	18
3.4 Kommunale planer, retningslinjer og vedtak	18
4 Bykle kommune.....	20
4.1 Organisasjon	20
4.2 Delegering av myndighet.....	20
4.3 Fjellgardane skole	22
4.4 Bykle barne- og ungdomsskole.....	22
4.5 Statistikk Bykle kommune	23
4.6 Revisjonens inntrykk av utfordringer i Bykle kommune	28
5 Internkontroll	30
5.1 Kommunens internkontroll innenfor opplæringsloven kap. 9 A	30
5.1.1 Virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering.....	30
5.1.2 Nødvendige rutiner og prosedyrer.....	30
5.1.3 Avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik.....	35
5.1.4 Dokumentasjon, evaluering og forbedring av internkontroll.....	36
5.2 Revisjonens vurdering	37
5.3 Revisjonens konklusjon	39
6 Forebyggende tiltak	41

6.1	Ordensreglement og handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd	41
6.2	PALS og Mitt Valg.....	43
6.2.1	PALS.....	43
6.2.2	Mitt Valg.....	45
6.3	Andre forebyggende tiltak.....	46
6.4	Skole-hjem samarbeid	51
6.5	Tilbakemelding fra foresatte vedrørende det forebyggende arbeidet.....	56
6.6	Revisjonens vurdering	57
6.7	Revisjonens konklusjon	59
7	Aktivitetsplikten	60
7.1	De fem delpliktene i aktivitetsplikten.....	60
7.1.1	Plikten til å følge med og plikten til å gripe inn.....	60
7.1.2	Plikten til å varsle	61
7.1.3	Plikten til å undersøke.....	64
7.1.4	Plikten til å sette inn tiltak og krav om skriftlig plan	66
7.2	Dokumentasjon av oppfylling av aktivitetsplikten	67
7.3	Medvirkning	68
7.4	Saker meldt statsforvalteren	69
7.5	Tilbakemelding fra foresatte vedrørende aktivitetsplikten	70
7.6	Revisjonens vurdering	70
7.7	Revisjonens konklusjon	72
8	Konklusjoner	73
9	Anbefalinger	74
10	Høringsuttalelse	75
11	Litteraturliste	77
12	Vedlegg	78

1 Innledning

1.1 Hva er forvaltningsrevisjon?

Ifølge kommuneloven § 23-3 innebærer forvaltningsrevisjon å gjennomføre «systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak». En forvaltningsrevisjon har som formål å gi de folkevalgte i kommunen informasjon om administrasjonens oppfølging og resultat av vedtak fattet i kommunestyret. Undersøkelsen virker som en kontrollmekanisme mellom kommunestyret og administrasjonen, samtidig som den skal bidra til læring innad i organisasjonen³. Forvaltningsrevisjon er en lovpålagt oppgave i kommuner og fylkeskommuner, og det er kontrollutvalget i den enkelte kommune/fylkeskommune som skal påse at revisjon blir gjennomført.

Norges Kommunerevisorforbund (NKRF) har utarbeidet *RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon*, som angir hva som er god kommunal revisjonsskikk i forvaltningsrevisjon. Standarden gir blant annet veiledning i hvordan en forvaltningsrevisjon kan planlegges, gjennomføres og rapporteres. Forvaltningsrevisjonen «Psykososialt læringsmiljø i grunnskolen» i Bykle kommune er gjennomført i tråd med RSK 001.

1.2 Kontrollutvalgets bestilling

Agder Kommunerevisjon IKS utarbeidet på oppdrag fra kontrollutvalget, *sak 10/19*, en risiko- og vesentlighetsvurdering for Bykle kommune for perioden 2019-2023. I analysen pekte revisjonen på områder hvor det kunne være aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjonsprosjekter. Plan for forvaltningsrevisjon for Bykle kommune 2020-2023 ble vedtatt i kommunestyret, *sak 170/20*. I planen ble *grunnskole - psykososialt læringsmiljø/trivsel i skolen* fremsatt som et prioritert område for forvaltningsrevisjon i kommunen.

Kontrollutvalget bestilte prosjektplan for forvaltningsrevisjon med tema «Psykososialt læringsmiljø i grunnskolen» i *sak 09/21*. Revisjonen la frem forslag til prosjektplan i møte, *sak 19/21*. Forslag til prosjektplan med innspill fra kontrollutvalget ble vedtatt og lagt til grunn for revisjonens videre arbeid med undersøkelsen.

1.3 Formål og problemstillinger

Forvaltningsrevisjonens overordnede formål vil være å undersøke hvordan Bykle kommune arbeider for at elevene i grunnskolen skal ha et trygt og godt skolemiljø, og hvorvidt kommunen følger lovens plikter for å sikre at elevene har et trygt og godt psykososialt skolemiljø.

Revisjonen vil belyse følgende problemstillinger:

- 1) Har kommunen tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt?**

Vi undersøker om kommunen har et forsvarlig system for å sikre, og eventuelt følge opp, at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt. Internkontrollsystemet vil vurderes opp mot kommunelovens § 25-1.

2) Hvordan arbeider kommunen kontinuerlig for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø?

I den andre problemstillingen vil vi undersøke om kommunen har planer og om kommunen har iverksatt tiltak for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø.

3) Oppfyller skolene i Bykle kommune aktivitetsplikten for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø?

Under denne problemstillingen vil vi se nærmere på rutinene kommunen har for å sikre at aktivitetsplikten blir overholdt i tråd med loven, og hvorvidt de ansatte er kjent med rutinene. Videre vil vi blant annet undersøke om skolen oppfyller aktivitetsplikten, og hvorvidt skolen dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten etter opplæringsloven § 9 A-4.

2 Metode

I de påfølgende avsnitt redegjøres det for metoden som har blitt benyttet for å samle inn rapportens datamateriale.

I RSK 001 anbefales det å bruke flere metoder for å samle inn data (triangulering).¹⁰ Dette innebærer at de undersøkte forholdene studeres fra flere synsvinkler, at ulike metoder benyttes og at det hentes inn informasjon fra flere kilder. Dette reduserer faren for at det som beskrives ikke er fullstendig eller riktig, og bidrar således til å styrke validiteten i datamaterialet. I denne forvaltningsrevisjonsrapporten har vi benyttet oss av både kvalitativ og kvantitativ metode.

2.1 Saksgjennomgang

Ved gjennomgang av saker har vi hatt tilgang til kommunens saksbehandlingssystem Elements og kommunens kvalitetssystem Compilo, samt at vi har hatt en gjennomgang med kommunen vedrørende informasjon som ligger i Teams. For å besvare prosjektets problemstillinger har revisjonen gjennomgått alle saker fra skoleårene 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022 hvor kommunen har opplyst om at det er meldt inn/varslet om at en elev ikke har et trygt og godt læringsmiljø, i tillegg til at vi har gjennomgått et utvalg tilfeldige elevmapper. Vi vurderer at utvalget av saker er tilstrekkelig til å kunne gi en vurdering av kommunens håndtering av saker som gjelder elevenes psykososiale læringsmiljø.

2.2 Dokumentgjennomgang

Underveis i prosjektet har vi hentet inn relevante dokumenter fra kommunen. Noen av dokumentene har vi fått tilsendt, og noen har vi funnet i Compilo eller på kommunens hjemmeside. I arbeidet med forvaltningsrevisjonen har vi gjennomgått en rekke ulike dokumenter:

- Overordnede dokumenter som er utarbeidet av kommunen, herunder kommuneplanen
- Handlingsplaner
- Rutiner
- Kommunale rapporter
- Referater og møteprotokoller

Ved gjennomgang av referater fra møter i blant annet samarbeidsutvalget, elevrådet og rektormøter har vi forholdt oss til skoleårene 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022. Covid-19 har preget store deler av denne perioden, og skolene bemerker at avholdelse av møter i rådsorgan har vært noe begrenset på grunn av pandemien.

2.3 Intervju

Revisjonen avholdt oppstartsmøte med kommunedirektør Karina Sloth og skolefaglig rådgiver Leif Kvinlog 12. januar 2022. I møtet ble det redegjort for bakgrunnen for prosjektet, og vi ble enig med kommunen om at skolefaglig rådgiver skulle være kontaktperson for prosjektet.

1. mars 2022 gjennomførte vi møter med skolefaglig rådgiver, rektor på Fjellgardane skole og rektor på Bykle barne- og ungdomsskole. I forkant av intervjuene laget vi agenda til møtene for å sikre at vi fikk belyst ønskede tema. Vi skrev referat fra møtene som ble verifisert av alle de tre deltagerne. 2. mars besøkte vi Fjellgardane og Bykle barne- og ungdomsskole hvor vi også intervjuet til sammen 7 lærere.

Elevrådet fra ungdomstrinnet på Bykle barne- og ungdomsskole hadde et møte med oss 11. mai, og samme ettermiddag hadde vi en samtale med FAU fra Fjellgardane skole på Hovden Grendehus. Vi gjennomførte et nytt møte med kommunedirektøren 12. mai og avsluttet med et møte med elevrådet på Fjellgardane skole.

Vi har også tatt kontakt med og snakket med tidligere ansatte i Bykle kommune, samt tidligere innbyggere i Bykle kommune som har hatt elever på grunnskolene.

Underveis i arbeidet med forvaltningsrevisjonen har vi også hatt kontakt med skolefaglig rådgiver, rektor på Fjellgardane skole og rektor på Bykle barne- og ungdomsskole på e-post og telefon for å avklare ulike spørsmål.

Alle foresatte til elevene ved grunnskolene i Bykle kommune fikk i mars 2022 mulighet til å komme med tilbakemeldinger og erfaringer med kommunens/skolens håndtering av elevenes psykososiale skolemiljø. De foresatte fikk en frist på 14 dager til å komme med tilbakemeldinger og erfaringer. Brevet som ble sendt ut til de foresatte ligger vedlagt rapporten¹.

2.4 Spørreundersøkelse

Revisjonen utarbeidet en spørreundersøkelse til alle ansatte på Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole. Undersøkelsen tok for seg de ansattes kjennskap til skolens forebyggende arbeid og de ansattes aktivitetsplikt. Spørsmålene som ble stilt i spørreundersøkelsen ligger som vedlegg til rapporten². Av totalt 37 personer som fikk tilsendt spørreundersøkelsen, var det 32 personer som svarte på undersøkelsen.

2.5 Statistikk

I den grad vi har hentet inn statistikk for Bykle kommune er disse hentet inn fra:

- Statistisk sentralbyrå
- Utdanningsdirektoratet
- Ungdata-undersøkelsen
- Elevundersøkelsen

¹ Vedlegg nr. 1

² Vedlegg nr. 2

3 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er en samlebetegnelse på de krav, normer og/eller standarder som forvaltningsrevisjonsobjektet skal vurderes i forhold til. Revisjonskriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autorative kilder innenfor det reviderte området. Kilder til aktuelle revisjonskriterier kan være:

- Lover, forskrifter, forarbeider og rettspraksis
- Statlige føringer, veiledere og lignende
- Politiske vedtak, mål og føringer
- Administrative retningslinjer, mål, føringer og lignende
- Statlige føringer, veiledere og lignende
- Andre myndigheters praksis
- Anerkjent teori på området
- Reelle hensyn (vurderinger av hva som er rimelig, formålstjenlig, effektivt eller lignende)

Revisjonskriteriene danner grunnlaget for å vurdere om det foreligger avvik eller svakheter på det reviderte området¹¹. I det følgende presenteres revisjonskriterier som er relevante for å undersøke om kommunen har tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt, hvordan Bykle kommune arbeider for at elevene i grunnskolen skal ha et trygt og godt psykososialt skolemiljø, og hvorvidt de følger lovens plikter for å sikre at elevene har et trygt og godt psykososialt skolemiljø.

3.1 Opplæringsloven

Opplæringsloven (oppl.) kapittel 9 A innehar bestemmelser som gjelder elevene sitt skolemiljø. Kapittelet gjelder for elever i grunnskolen og videregående skole, og i hovedsak også for elever som deltar i leksehjelpsordninger og SFO, jf. oppl. § 9 A-1.

Bestemmelsene i kapittelet gjelder ikke på skoleveien eller i fritiden. Departementet presiserer imidlertid i forarbeidene at skolens aktivitetsplikt ikke er begrenset av årsaken til at eleven opplever å ikke ha det trygt og godt å være på skolen. Det vil si at dersom det er forhold utenfor skolen, som for eksempel på skoleveien, som gjør at eleven ikke opplever at det er trygt og godt å være på skolen, har skolen like fullt en plikt til å hjelpe eleven.³

3.1.1 Retten til et trygt og godt skolemiljø

Av bestemmelsen i oppl. § 9 A-2 fastsettes det at;

Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.

Retten til et trygt og godt skolemiljø omfatter både fysiske og psykososiale aspekter ved skolemiljøet. Det er ifølge forarbeidene elevens subjektive opplevelse som skal legges til grunn

³ Prop. 57 L (2016-2017) s. 60

ved vurdering av om retten er oppfylt.⁴ Begrepet «trygt» innebærer blant annet at elevene ikke skal komme til skade og at de skal føle at skolen er et trygt sted å være.⁵ Likeledes kan trygghet handle om at eleven er trygg på at skolen handler og tar tak i saken dersom noe skjer. Begrepet «godt» vil favne videre enn trygt og omfatte forhold som ikke nødvendigvis er utrygge for eleven, men som likevel gjør at det ikke oppleves som godt for eleven å være på skolen. At elevene har rett til å ha et trygt og godt skolemiljø omfatter dermed mer enn frihet fra krenkelser. Det er en rett for elevene å ha et skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Ifølge forarbeidene har skolen et skjerpet ansvar for å ivareta elever med en særskilt sårbarhet. Elevers religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker eller forhold ved elevens familie og hjemmesituasjon er eksempler på hva slik sårbarhet kan være knyttet til.⁶

3.1.2 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Det følger av bestemmelsen i oppl. § 9 A-3 første ledd at;

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Opplistingen er ikke uttømmende og det skal være nulltoleranse for både direkte verbale eller fysiske krenkelser samt indirekte krenkelser som utfrysning, isolering og baksnakking.⁷ Begrepet krenkelser skal ifølge forarbeidene tolkes vidt, men at det likevel ikke er slik at enhver kritisk ytring eller uenighet mellom elevene er ment å falle inn under begrepet.

Videre følger det av bestemmelsens annet ledd at;

Skolen skal forebygge brot på retten til eit trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerleg for å fremje helsa, trivselen og læringa til elevane.

Skolene skal arbeide forebyggende og fremme faktorer som gir et positivt skolemiljø for elevene. Forebyggende arbeid vil være avgjørende for å kunne oppfylle elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Forebygging kan blant annet være kartlegging av hvem de sårbare elevene er og sørge for å være i forkant av en hendelse, samt søke å finne frem til tiltak som kan forebygge at en situasjon oppstår. Det forebyggende arbeidet må skje på den enkelte skole ut fra lokale behov og forutsetninger.

Bestemmelsen i opplæringsloven § 9 A-3 ble endret som følge av den nye internkontrollbestemmelsen i kommuneloven. Det var tidligere også et krav om systematisk arbeid, som ikke ble videreført på bakgrunn av at den nye internkontrollbestemmelsen i kommuneloven erstattet internkontrollbestemmelsene i de ulike særlovene. Kravene som

⁴ Prop. 57 L (2016-2017) s. 75

⁵ Prop. 57 L (2016-2017), s. 14

⁶ Prop. 57 (2016-2017), s. 77

⁷ Utdanningsdirektoratets rundskriv om Skolemiljø, Udir-3-2017, s. 4

gjelder for det forebyggende arbeidet har imidlertid fortsatt en grenseflate mot, og overlapper til dels aktivitetsplikten og kravene til internkontroll.

3.1.3 Aktivitetsplikten

Av oppl. § 9 A-4 følger det en aktivitetsplikt for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Aktivitetsplikten kom inn i loven i 2017 etter at departementet foreslo å fjerne vedtaksplikten og i stedet understreke og presisere plikten til å handle. Vedtaksplikten ble fjernet for at aktivitetsplikten skulle være så handlingsrettet som mulig, slik at skolens ressurser kunne konsentreres om handlinger som hjelper elevene i stedet for forvaltningsrettslige form- og prosesskrav.⁸ Plikten er delt inn i fem handlingsplikter, samt krav til å sørge for elevenes medvirkning og krav til dokumentasjon.

I § 9 A-4 første ledd finner vi de ansattes plikt ved skolen til å følge med og til å gripe inn:

Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg.

Plikten til å følge med innebærer en plikt for den enkelte ansatte til å være årvåken og aktivt observere elevenes samhandling.⁹ Sammenholdt med plikten til forebyggende arbeid forutsetter en tilstrekkelig oppfølging av følge-med-plikten at det gjennomføres inspeksjon på alle steder hvor elevene oppholder seg eller ferdes på skolen, samt at det er lav terskel for å bry seg med hva elevene gjør. Bruk av verktøy for å kartlegge relasjonene og elevenes samhandling må tilpasses den enkelte skolen, men kan for eksempel være jevnlig spørreundersøkelser, observasjon og inspeksjon.

Plikten til å gripe inn er en plikt til umiddelbar handling som ikke oppstår når en elev ikke har et trygt eller godt skolemiljø, men når det skjer en konkret krenkelse fysisk, verbalt eller indirekte. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke elever for å få stanset krenkelsen. Hva den ansatte skal gjøre vil avhenge av situasjonen, men den skal så vidt mulig foreta seg noe som avverger den pågående krenkelsen og der det passer iverksette den eller de som utsatte eleven for krenkelsen. Tydelige beskjeder fra ansatte om at krenkelser ikke er akseptabel oppførsel bidrar til å implementere nulltoleransen for krenkelser.

I paragrafens andre ledd fremgår det at;

Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.

⁸ Prop. 57 L (2016-2017), s. 32

⁹ Prop. 57 L (2016-2017), s. 22

Plikten til å varsle rektor ved skolen dersom det foreligger mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø skal ha en lav terskel.¹⁰ Hvor raskt den ansatte skal varsle rektor avhenger av sakens alvor. I alvorlige tilfeller skal rektor varsle skoleeier. Den ansatte kan få mistanke om eller kjennskap til elevens skolemiljø blant annet gjennom observasjoner av elevene, undersøkelser, beskjed fra foreldre eller medelever, eller at en elev sier ifra at han/hun ikke trives på skolen.

Av paragrafens tredje ledd følger det at;

Ved mistanke eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.

Plikten til å snarest undersøke saken oppstår ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, som favner videre enn fravær av krenkelser.¹¹ Det skal være lav terskel for å iverksette undersøkelser og skolen skal innhente nok informasjon til å avdekke hva som har hendt og om en eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt.

Videre fremgår det av paragrafens fjerde ledd at;

Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at elever får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø.

Plikten til å sette inn egnede tiltak gjelder uavhengig av årsaken til at eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt. Det innebærer at tiltaksplikten inntreder selv om bakgrunnen for at skolemiljøet oppleves utrygt er hendelser som finner sted utenfor skolen, som for eksempel krenkelser via sosiale medier eller på skoleveien. Dersom en elev ikke oppfatter at skolemiljøet er trygt og godt skal dette legges til grunn.

Det angis i forarbeidene at tiltaksplikten skal tolkes utvidende.¹² Skolen må planlegge og iverksette tiltak, men også evaluere virkningen og følge opp løpende. Tiltaksplikten er først oppfylt når eleven opplever at den har et trygt og godt skolemiljø. For å vurdere hva som er egnede tiltak i en enkeltsak vil det være en forutsetning at det er god kvalitet på undersøkelsene som gjøres.¹³ Dersom de tiltakene skolen har iverksatt ikke løser problemet må det iverksettes andre og mer intensive tiltak. Det å utforme egnede tiltak for å bedre elevens opplevelse av skolemiljøet forutsetter tilstrekkelig og oppdatert kompetanse hos de ansatte ved skolen.

Av paragrafens femte ledd ligger det et krav ved utforming av tiltak at skolen skal sørge for elevenes medvirkning;

¹⁰ Prop. 57 L (2016-2017), s. 23

¹¹ Prop. 57 L (2016-2017), s. 24

¹² Prop. 57 L (2016-2017), s. 25

¹³ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-undersoke/#a146004>

Skolen skal sørge for at involverte elever blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i skolen sitt arbeid.

Det fremkommer av forarbeidene at det skal legges vekt på hensynet til alle involverte elever. Involverte elever inkluderer både den eleven som man mistenker eller kjenner til at ikke har et trygt og godt skolemiljø og andre elever som er direkte påvirket og involvert i saken. Elevenes rett til medvirkning skal være reell og skolen må derfor sørge for at elevene får informasjon om prosessen, at de inviteres til å beskrive situasjonen slik de opplever den og gi uttrykk for sine meninger, vilje og ønsker.¹⁴

Ifølge paragrafens sjette ledd skal skolen *lage ein skriftleg plan når det skal gjerast tiltak i ei sak*. I planen skal det komme frem hvilket problem tiltaket skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene og når tiltakene skal evalueres. Utover at planen skal være skriftlig er det ikke konkrete formkrav til den. Hvor detaljert og omfangsrik planen må være vil avhenge av alvorligheten og karakteren av de problemene tiltaksplanen skal løse. En tiltaksplan behøver ikke være knyttet til et konkret problem for en enkeltelev, men kan omhandle situasjoner eller utfordringer som omfatter en gruppe elever.

I paragrafens siste ledd fremkommer det et krav til dokumentasjon;

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.

Dokumentasjon av delplikten om å følge med vil i stor grad være knyttet til aktiviteter som omfatter flere elever, grupper eller hele skolen. I forbindelse med de øvrige delpliktene vil det være det skolen gjør i enkeltsaker som skal dokumenteres. Dokumentasjonskravet skiller seg her fra kravene som ligger i internkontrollbestemmelsen i kommuneloven. Kravet retter seg altså mot det arbeidet skolen gjør for å oppfylle aktivitetsplikten, og ikke rutiner eller planer for hvordan kravet skal oppfylles.

Dersom en ansatt får mistanke eller kjennskap til at en som arbeider ved skolen krenker en elev inntreffer en skjerpet aktivitetsplikt. Rektor skal da varsles straks og rektor skal varsle skoleeier. I tilfeller hvor det er noen i ledelsen ved skolen som står bak krenkelsen skal skoleeieren varsles direkte av den som fikk mistanke eller kjennskap til krenkelsen, jf. oppl. § 9 A-5.

3.1.4 Medvirkning og informasjon

Det fremgår av oppl. § 9 A-8 at elevene skal få delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Samarbeidsutvalget, skoleutvalget, skolemiljøutvalget, elevrådet og foreldre skal holdes informert om alt som er viktig for skolemiljøet jf. oppl. § 9 A-9. Videre fremkommer det i bestemmelsen at de har rett til innsyn i all dokumentasjon som

¹⁴ Prop. 57 L (2016-2017) s. 78

gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø og de har rett til å uttale seg og komme med fremlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

Skolen har plikt til å informere eleven og de foresatte om rettighetene i opplæringsloven kapittel 9 A jf. § 9 A-9. Skolene skal også informere om aktivitetsplikten etter §§ 9 A-4 og 9 A-5, samt muligheten til å melde saker til Statsforvalteren etter § 9 A-6. Formålet med plikten er å legge til rette for at elever og foreldre skal kunne kreve at skolen opprettholder elevens rettigheter etter kapittel 9-A. Informasjonen skal formidles på en forståelig måte, både til elever og foreldre.¹⁵

Ifølge oppl. § 9 A-10 skal kommunen gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole og ordensreglementet skal gjøres kjent for elevene og foresatte.

3.2 Kommunelovens bestemmelse om internkontroll

Tidligere fulgte kravet om at skoleeier skal ha internkontroll for å sikre at regelverket ble fulgt direkte av opplæringsloven § 13-10. Det var også tatt inn en bestemmelse i opplæringsloven § 9 A-3 om at skolen skulle arbeide kontinuerlig og systematisk med skolemiljøet. For å unngå dobbeltregulering og for å sikre at internkontroll i hovedsak er regulert i kommuneloven § 25-1 ble opplæringsloven § 13-10 annet ledd opphevet, og kravet i § 9 A-3 om systematisk arbeid ble tatt ut. Kunnskapsdepartementet vurderte at det ikke var noen deler av bestemmelsene i opplæringsloven som gikk tapt ved at særlovene ble erstattet av kommunelovens internkontrollbestemmelse.¹⁶ Selv om bestemmelsene om internkontroll er tatt ut av opplæringsloven, er det fortsatt et krav gjennom internkontrollbestemmelsen i kommuneloven at kommunen har et forsvarlig system for å avdekke, og følge opp at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt. Det følger nå av opplæringsloven § 13-10 at kommunen som eier har ansvaret for at kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt, i tillegg til at kommunen skal stille til disposisjon de ressursene som er nødvendige for at kravene skal kunne oppfylles.

Fra januar 2021 er reglene om internkontroll tatt inn i den nye fellesbestemmelsen i kommuneloven § 25-1 og kommunen må derfor fortsatt ivareta internkontroll på område som er egnet til å avdekke forhold som er i strid med opplæringsloven eller lovens forskrifter, og sikre at det blir iverksatt nødvendige og egnede tiltak for å oppfylle kravene. Det følger av kommuneloven § 25-1;

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

¹⁵ Prop. 57 L (2016-2017), s. 64

¹⁶ Prop. 81 L (2019-2020), s. 46

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren:

- a) Utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering*
- b) Ha nødvendige rutiner og prosedyrer*
- c) Avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik*
- d) Dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig*
- e) Evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll*

Ifølge bestemmelsens første ledd er det kommunedirektøren som har ansvaret for kommunens internkontroll, og virkeområde til internkontrollplikten er administrasjonens virksomhet. Internkontrollbestemmelsen angir det som kreves som et minimum av internkontroll etter loven og oppstiller dermed minstekrav til kommunens internkontroll. Bestemmelsen formål er å bidra til å forebygge og hindre regelverksbrudd, og sikre at regelverksbrudd blir oppdaget og korrigert.

Bestemmelsens annet ledd stiller krav til internkontrollens omfang og hvordan internkontroll skal innrettes. Internkontrollen skal ifølge bestemmelsens annet ledd være systematisk. Det vil si at internkontrollen ikke skal være tilfeldig, hendelsesbasert eller spontant. Videre fremgår det at internkontrollen skal tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Den aktuelle virksomheten må gjøre konkrete vurderinger for å vurdere hvor omfattende og hva slags internkontroll det er behov for. For kommunens internkontroll er det etter denne bestemmelsen helt sentralt at det blir gjennomført risikovurderinger samlet for kommunen som helhet og også innenfor de enkelte delene av kommunens virksomhet.¹⁷

I bestemmelsens tredje ledd er det listet opp mer konkrete krav til internkontrollen. Overordnet kravene i tredje ledd er kravet om at internkontrollen skal sikre regeletterlevelse, jf. bestemmelsens første ledd. Betydningen av det overordnede kravet om regeletterlevelse betyr blant annet at internkontrollens innretning og omfang, i tillegg til tiltakene som er iverksatt etter bestemmelsens tredje ledd må være egnet til å sikre etterlevelse av lover og forskrifter.¹⁸ I tillegg må tredje ledd leses i sammenheng med kravene i bestemmelsens annet ledd vedrørende systematikk og tilpasning.

Ifølge tredje ledd bokstav a) skal kommunen utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering. En slik beskrivelse må også beskrive hvordan ansvar, oppgaver og myndighet er fordelt innad i kommunen, både sentralt, men også innenfor de ulike tjenesteområdene og virksomhetene. Eksempler på slike oversikter kan være rapporterings- og styringslinjer, delegeringer, funksjonsbeskrivelser osv.

Av bestemmelsens tredje ledd bokstav b) følger det at kommunen skal ha nødvendige rutiner og prosedyrer. Rutiner og prosedyrer vil være viktig for å sikre regeletterlevelse i kommunen. Hvilke rutiner og prosedyrer som trengs, og hvor mange vil måtte vurderes konkret for den

¹⁷ Veileder «Internkontroll i kommunesektoren», KMD, s. 13

¹⁸ Veileder «Internkontroll i kommunesektoren», KMD, s. 9

enkelte kommunen. I vurderingen av hva som er nødvendig vil vurderingen av risiko for avvik være sentral. Av bestemmelsen følger det ikke et krav om at rutinene og prosedyrene må være skriftlige, men ut fra en helhetlig tolkning av internkontrollkravet i loven vil skriftlighet ofte være nødvendig.¹⁹ Kommunal- og moderniseringsdepartementet²⁰ skriver i sin veileder til internkontroll i kommunesektoren at det indirekte av kravet om å ha rutiner at disse både må gjelde for virksomheten, gjøres kjent og være tilgjengelige.

Videre følger det av bestemmelsens tredje ledd bokstav c) at kommunen skal avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik. Tiltak som gjøres for å få avdekket konkrete avvik eller feil er sentralt for å kunne foreta korrigeringer eller forbedringer både i aktuelle situasjoner og for fremtiden. Det er imidlertid ikke bare avvik som skal avdekkes og følges opp, men også risiko for avvik. Avdekking av risiko for avvik er viktig forebyggende arbeid. For at arbeidet med avvik skal være i samsvar med bestemmelsens øvrige krav til internkontrollen må det være systematisk og tilpasset virksomheten, risikovurderinger osv. I samsvar med det overordnede målet med internkontrollen må tiltak som iverksettes også være egnet til å nå målet om regeletterlevelse.²¹ Internkontrollen må sikre at det blir satt i gang nødvendige og egnede tiltak for å blant annet oppfylle kravene i opplæringsloven kapittel 9 A. For å avdekke risiko for avvik kan for eksempel kommunen hente inn og bruke tilstrekkelig og oppdatert informasjon om praksisen til skolene, og deretter vurdere om praksisen er i samsvar med regelverket. Videre kan kommunen eventuelt følge opp at den aktuelle skolen endrer tidligere praksis slik at den oppfyller kravene.

Bestemmelsens tredje ledd bokstav d) setter et krav til kommunen om å dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig. Kravet om dokumentasjon gjelder for de ulike delene av internkontrollen som systemer, rutiner, instruksjoner m.m. og også for gjennomføring av konkrete kontroller og aktiviteter. Det er imidlertid ikke et mål med mye dokumentasjon som ikke har noen funksjon eller som skaper unødvendig ekstraarbeid, uten at det har en ønsket effekt. Kommunen må vurdere behovet for nødvendigheten av dokumentasjonen ut ifra virksomhetens risikoforhold, størrelse, egenart og aktiviteter, i tillegg til at grensene og omfanget vil måtte vurderes ut fra forholdene i den enkelte kommunen.²² Dersom det er høy risiko for avvik på et område vil det være større grunn for å anse det nødvendig med dokumentasjon av blant annet rutiner og prosedyrer.

Til slutt i bestemmelsens tredje ledd bokstav e) fremkommer det et krav om at kommunen skal evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll. Det fremgår ikke noe krav om hvor ofte evaluering og eventuell forbedring må gjennomføres, men for at forbedringer skal kunne gjøres må det imidlertid foretas evaluering av behovet for forbedring med jevne mellomrom.²³

¹⁹ Veileder «Internkontroll i kommunesektoren», KMD, s. 16

²⁰ Nåværende Kommunal- og distriktsdepartement

²¹ Veileder «Internkontroll i kommunesektoren», KMD, s. 17

²² Veileder «Internkontroll i kommunesektoren», KMD, s. 17

²³ Veileder «Internkontroll i kommunesektoren», KMD, s. 18

3.3 Læreplanverket

Opplæringen i grunnskolen og den videregående opplæringen skal være i samsvar med læreplanverkdelen *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*, vedtatt 1. september 2017, jf. § 1 i forskrift om utfylling av dei overordna måla og prinsippa for opplæringa i grunnskolen og den videregående opplæringa.

Det følger av overordnet del pkt. 3.3:

God kommunikasjon mellom hjem og skole bidrar positivt til skolens arbeid med læringsmiljøet og til elevenes oppvekstmiljø. Foreldrene og foresatte har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. De er barnas og ungdommens viktigste omsorgspersoner og har kunnskap som skolen kan bruke for å støtte elevens danning, læring og utvikling. Skolen har det overordnede ansvaret for å ta initiativet til og tilrettelegge for samarbeid. Dette innebærer å sørge for at foreldre og foresatte får nødvendig informasjon, og for at de gis mulighet til å ha innflytelse på sine barns skolehverdag.

Hjemmets holdning til skole er av stor betydning for elevenes engasjement og skoleinnsats. Foreldre og foresatte møter skolen med ulike behov, forventninger og meninger om skolens mål og praksis. Det kan skape spenninger som kan være krevende for skolen å håndtere. Skolen må gi tydelig uttrykk for hva den skal og kan tilby, og hva som forventes av hjemmet. God og tillitsfull dialog er et gjensidig ansvar. Skolen må imidlertid ta hensyn til at ikke alle elever har samme mulighet til å få hjelp og støtte i hjemmet.

3.4 Kommunale planer, retningslinjer og vedtak

Kommuneplanen for Bykle 2016-2026, samfunnsdelen fremhever viktigheten med trivsel i kommunen. Bykle kommune har satt seg som mål at;

Bykle kommune skal være så attraktiv at folk som bor her vil bli, og at nye vil flytte hit. Det skal være godt å bo og arbeide her hele livet. Vi må fokusere på næringsutvikling for å skape helårs arbeidsplasser. Vi skal legge til rette slik at alle kan ha god helse.

Under delmål kommer det blant annet frem at kommunen ønsker å ha gode system for å inkludere nye som kommer til kommunen, støtte opp under familiene med tanke på en god oppvekst for alle, samt at kommunen ønsker å videreutvikle bedre samlingsplasser for ungdom.

Under utdanning i kommuneplanens samfunnsdel er målet for Bykle at:

Bykle kommune skal ha gode vilkår for god læring hele livet, fra barnehage til videregående skole og voksenopplæring.

Det fremkommer av kommuneplanen at skolene i Bykle kommune har gode rammevilkår når det gjelder økonomi, bygninger, uteområde og læremidler. Under kapittel om utdanning i kommuneplanen har Bykle kommune også satt opp ulike delmål:

- Legge til rette for livslang læring
- Trygg skoleveg for alle
- Flere lærlingplasser, også i privat sektor
- Arbeide aktivt for god folkehelse for å hindre frafall i den videregående skolen
- Videre utnytting av potensiale ved Hovden videregående skole, også når det gjelder lokale elever
- Arbeide for mer desentralisert utdanning

Kommunen oppdaterte sine «Kommunale retningslinjer for skulane i Bykle» i 2021²⁴. Gjennom retningslinjene gir kommunen skolene et signal om hvordan kommunen som skoleeier ønsker at skolene skal drives. I retningslinjene fremmes de grunnleggende verdiene for skolene i Bykle kommune:

- Fellesskap, toleranse, likeverd og medansvar
- Trygghet
- Selvverd
- Solidaritet, samfunnsansvar og samarbeid
- Engasjement
- Kunnskap

Videre fremkommer det blant annet av retningslinjene at det skal være nulltoleranse mot mobbing, og at lærerne skal ha jevnlig veilednings-/oppfølgingssamtaler og utviklingssamtaler med hver enkelt elev. Det skal også gjennomføres utviklingssamtaler med foreldre. Videre skal skolene ifølge retningslinjene aktivt og systematisk arbeide for å fremme et godt psykososialt miljø, slik at den enkelte eleven kan oppleve trygghet og sosialt tilhørighet.

I kommunestyret sak 50/21 ble det fremlagt en rapport fra komiteen som hadde sett på ungdomsmiljøet i kommunen. I møte ble det fattet vedtak om tiltak som skulle settes i verk i Bykle kommune for å bedre barne- og ungdomsmiljøet. To av tiltakene berørte skolene direkte;

1. Barnehagene og skolene skal ha en gjennomgang av sine rutiner for hvordan en tar imot nye barn og elever og gjerne forbedre disse.
2. Barneskolene (1.-7. kl.) ved skolene skal ha mer samarbeid og konkret treffes minst to ganger i halvåret der det å bli kjent med hverandre er et hovedmål.

Ifølge vedtaket skulle elevrådet for ungdomstrinnene ved Bykle barne- og ungdomsskole få rapporten og dokumentene fra komiteen, samt saksfremstillingen til saken som sak på første elevrådsmøte etter kommunestyre, for å få drøfte hvordan de ville ta dette videre.

²⁴ Vedtatt i sak 33/21

4 Bykle kommune

4.1 Organisasjon

Organisasjonskart Bykle kommune, per 31.12.21

Bykle kommune er organisert etter tonivåmodellen. Kommunedirektøren har det øverste ansvaret for kommuneorganisasjonen. Direkte under kommunedirektøren ligger stabsenhetene med egne ledere, i tillegg til digitaliseringsansvarlig/beredskapskoordinator, seniorrådgiver folkehelse, skolefaglig rådgiver og seniorrådgiver. Kommunen er organisert i en flat struktur med 7 tjenesteenheter, herunder Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole som egne enheter.

4.2 Delegering av myndighet

Kommunestyret i Bykle kommune vedtok i sak 23/19 revidert delegeringsreglement. Delegeringsreglementet er vedtatt etter at det kom ny kommunelov og endring i opplæringsloven, men myndigheten som er delegert fra kommunestyret er ikke oppdatert i henhold til ny kommunelov og endret opplæringslov. Ifølge delegeringsreglementet er kommunedirektøren innenfor kapittel 9 A i opplæringsloven ansvarlig for å fatte enkeltvedtak og ta avgjørelsen om bruk utenom undervisningstid. Videre følger det av reglementet at kommunedirektøren er ansvarlig for de fleste oppgaver som fulgte av den tidligere bestemmelsen i opplæringsloven § 13-10:

- At kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt,
- At kommunen skal ha forsvarlig system for vurdering av om kravene i opplæringsloven og forskriftene blir oppfylt
- At kommunen skal følge opp resultatene fra vurderingene og nasjonale prøver

- At kommunen skal utarbeide en årlig rapport om tilstanden i grunnskoleopplæringen
- At tilstandsrapporten skal drøftes av skoleeier (kommunestyret)

Oppgavene og ansvaret som delegasjonsreglementet har lagt til kommunedirektøren og som fulgte av den tidligere bestemmelsen i opplæringsloven § 13-10 er videre delegert fra kommunedirektøren til skolefaglig rådgiver. I videre delegeringen fra kommunedirektøren er tjenestelederne på skolene innenfor opplæringsloven kapittel 9 A videre delegert myndighet til å fatte enkeltvedtak og bruk utenom undervisningstid.

Videre delegering fra kommunedirektør²⁵:

Opplæringslova	Adgang til å delegere:	Delegert til:	Videre delegert til:
<i>Kap 9 Leiing, funksjoner, utstyr og læremiddel i skulen</i> <i>Kap 9a.Elevane sitt skulemiljø</i> - Gjere enkeltvedtak - Økonomisk ansvar - Bruk utanom undervisningstid -	Ja Nei Ja	Rådmannen Rådmannen	Tenesteleiar skule Tenesteleiar skule
§ 13-10 Kommunen har ansvar for at krava i opplæringslova og forskriftene til lova blir oppfylt (ein til å utøve)	Ja	Rådmannen	Skulefagleg rådgjevar
Kommunen skal stille til disposisjon dei ressursane som er nødvendige for at krava skal kunne oppfyllest	Nei		
Kommunen skal ha forsvarleg system for vurdering av om krava i opplæringslova og forskrifta blir oppfylt	Ja	Rådmannen	Skulefagleg rådgjevar
Kommunen skal følgje opp resultatane frå vurderingane og nasjonale prøver	Ja	Rådmannen	Skulefagleg rådgjevar
Kommunen skal utarbeide ein årleg rapport om tilstanden i grunnskuleopplæringa	Ja	Rådmannen	Skulefagleg rådgjevar
Tilstandsrapporten skal drøftast av skuleeigar (kommunestyret)	Ja	Rådmannen	Skulefagleg rådgjevar

²⁵ Benevnelsen «rådmannen» er brukt i tabellen da teksten er hentet direkte ut fra dokumentet «Videre delegering 28.2.19»

4.3 Fjellgardane skole

Gisle Bonna Espedalen var rektor på Fjellgardane skole på starten av skoleåret 2021/2022. Rønnaug Torvik tok over rektorstillingen 15. november 2021. Rektorstillingen er imidlertid lyst ut og planen er at det skal ansettes en ny rektor fra høsten 2022.²⁶ Skolen hadde sist skoleår 8 lærere, hvorav 5 var kontaktlærere i tillegg til 6 assistenter.²⁷ Årskullet 2021/2022 var på 50 elever, med 27 gutter og 23 jenter.

Fjellgardane skole har som mål å være en skole med trygge elever som trives, og har læring som sin viktigste oppgave.²⁸ Skolen gjennomfører elevundersøkelser hvert år, i tillegg til at skolen får tilbakemeldinger fra konferansetimer og foreldremøter. Innenfor kompetanse og personalutvikling er målet til skolen å sikre høy faglig kompetanse for å kunne levere gode tjenester. Skoleåret 2021/2022 var det en lærer som tok videreutdanning i veiledning.²⁹ Skolen er praksisskole for UiA, og skolen hadde skoleåret 2021/2022 et samarbeid med UiA rundt den nye læreplanen og gjennom den nasjonale DEKOMP-satsingen³⁰. Det har vært utfordringer med rekruttering for skolen de siste årene, men ifølge økonomiplanen 2022-2025 hadde skolen skoleåret 2021/2022 fått godt kvalifisert personell på ledige stillinger.

4.4 Bykle barne- og ungdomsskole

Rektor for Bykle barne- og ungdomsskole er Lars Erik Domaas. Skoleåret 2021/2022 hadde skolen en 20 % stilling som undervisningsinspektør/avdelingsleder, en 12 % stilling som utdannings- og yrkesrådgiver og en sosial pedagogisk rådgiver i 70 % stilling. Videre hadde skolen 13 lærere, hvorav 5 var kontaktlærere, i tillegg til 3 assistenter.³¹ Årskullet 2021/2022 var på 20 elever fra 1.- 7. års trinn og på 26 elever fra 8.-10. års trinn. Totalt på både barne- og ungdomsskolen var elevtallet på 46, med 20 gutter og 26 jenter.

Bykle barne- og ungdomsskole har mål om å være en skole med aktive og trygge elever, og det fremkommer av økonomiplanen 2022-2025 at læring skal være skolen sin viktigste oppgave. Herunder fremgår det at læringen skal omfatte faglig kunnskap, men også det å lære å ta ansvar og det å vise respekt og omsorg for hverandre. Skolen har tatt i bruk PALS og skolen forsøker å ha en lav terskel for tilbakemeldinger som kommer fra elever og foreldre.³²

Innenfor kompetanse og personalutvikling har skolen, som Fjellgardane skole, mål om å sikre høy faglig kompetanse for å kunne levere gode tjenester, og har dermed fokus på å gi kurs og videreutdanning til personalet. Skoleåret 2021/2022 var det en lærer på skolen som tok videreutdanning i engelsk, og det er ifølge økonomiplanen 2022-2025 ingen ufaglærte i

²⁶ Per 7. september 2022 har det ikke blitt ansatt ny rektor på skolen

²⁷ Hentet fra GSI (Grunnskolens Informasjonssystem);
<https://gsi.udir.no/app/#!/view/units/collectionset/1/collection/97/unit/2334/>

²⁸ Budsjett 2022, Økonomiplan 2022-2025, Bykle kommune, s. 61

²⁹ Budsjett 2022, Økonomiplan 2022-2025, Bykle kommune, s. 62

³⁰ Desentralisert kompetanseutvikling som skal bidra til at skoleeierne gjennomfører lokale skolebaserte kompetanseutviklingstiltak

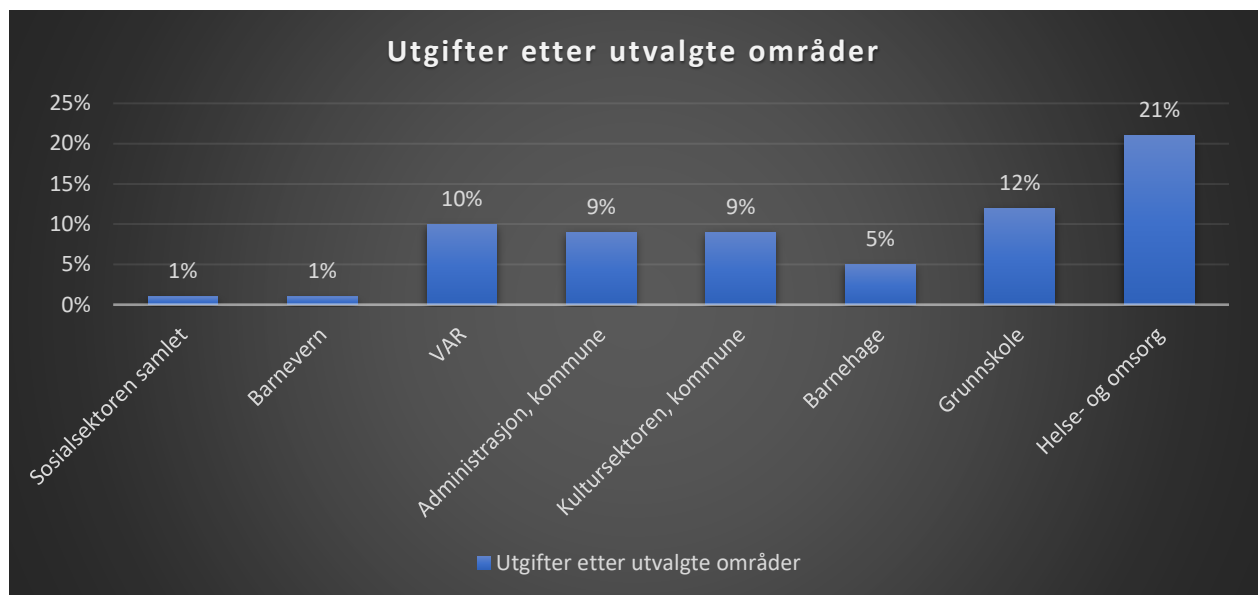
³¹ Hentet fra GSI (Grunnskolens Informasjonssystem);
<https://gsi.udir.no/app/#!/view/units/collectionset/1/collection/97/unit/2320/>

³² Budsjett 2022, Økonomiplan 2022-2025, Bykle kommune, s. 57

enheten. Bykle barne- og ungdomsskole er også med i prosjektet DEKOMP hvor skolen samarbeider med UiA.³³

4.5 Statistikk Bykle kommune

Bykle kommune har 935 innbyggere³⁴. Den forventete befolkningsutviklingen er estimert til å komme på 1 105 innbyggere i 2030 og 1 211 innbyggere i 2050³⁵. 340 innbyggerne har videregående skole som høyeste fullførte utdanningsnivå, 213 har universitets- og høyskole (kort) som høyeste fullførte utdanningsnivå og 143 innbyggere har grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå. 92,3 % av barna i Bykle kommune har barnehageplass, og 76,3 elever fra 1.-4. trinn har plass på SFO/AKS.³⁶

Kilde: SSB³⁷

Helse- og omsorg er det tjenesteområde i kommunen som har høyest utgifter, deretter kommer grunnskolene. Ved sammenligning av driftsutgifter og lønnsutgifter i grunnskolene med kommunene i Agder og i Norge ser vi at Bykle kommune har dobbelt så høye utgifter per elev som andre kommuner, se tabellene under.

³³ Budsjett 2022, Økonomiplan 2022-2025, Bykle kommune, s. 58

³⁴ 4. kvartal 2021

³⁵ <https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivinger/statistikk/regionale-befolkningsframskrivinger>

³⁶ <https://www.ssb.no/kommunefakta/bykle>

³⁷ <https://www.ssb.no/kommunefakta/bykle>

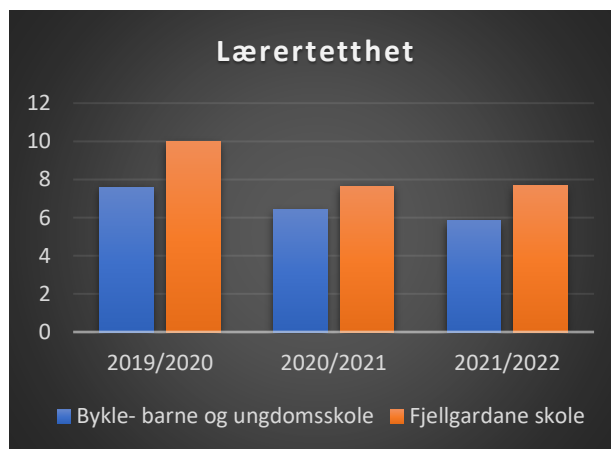
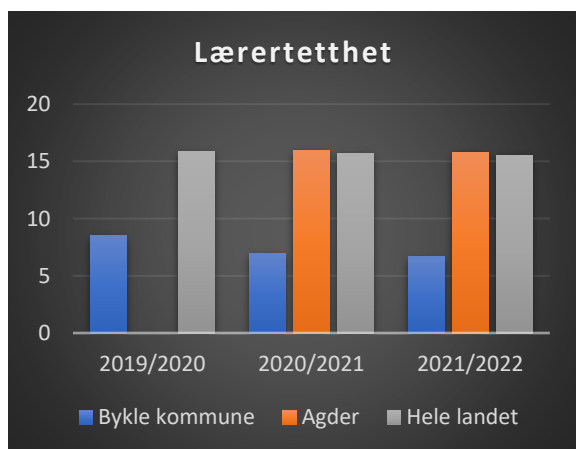

*per elev ³⁸ Kilde: UDIR

*per elev ³⁹ Kilde: UDIR

Diagrammet under til venstre viser antall elever per lærer i ordinær undervisning i grunnskolen i Bykle kommune, Agder⁴⁰ og hele landet. Sammenligningen viser at Bykle kommune har svært få elever per lærer sammenlignet med gjennomsnittet på Agder og i hele landet. Diagrammet under til høyre viser at lærertettheten er noe bedre på Bykle barne- og ungdomsskole enn på Fjellgardane skole, men også Fjellgardane skole er godt innenfor den nasjonale lærernormen som ligger på 15 elever per lærer på 1.-4. trinn og 20 elever per lærer på 5.-7. trinn og 8.-10. trinn.

⁴¹ Kilde: UDIR

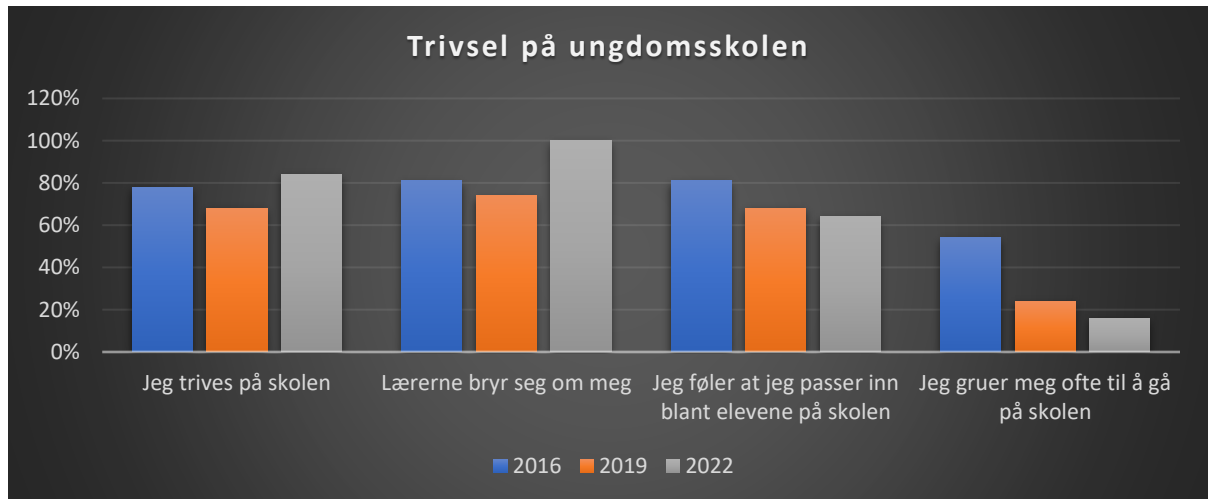
Ifølge trendrapporten utarbeidet av ungdata i 2022 for ungdomstrinnet i Bykle kommune er det flere elever som trives på skolen, færre som gruer seg til å gå på skolen og flere som mener læreren bryr seg om dem enn i 2016, se tabell under.

³⁸ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/okonomi-grunnskole/>

³⁹ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/okonomi-grunnskole/>

⁴⁰ På grunn av sammenslåing av Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommune foreligger det ikke tall for skoleåret 2019/2020

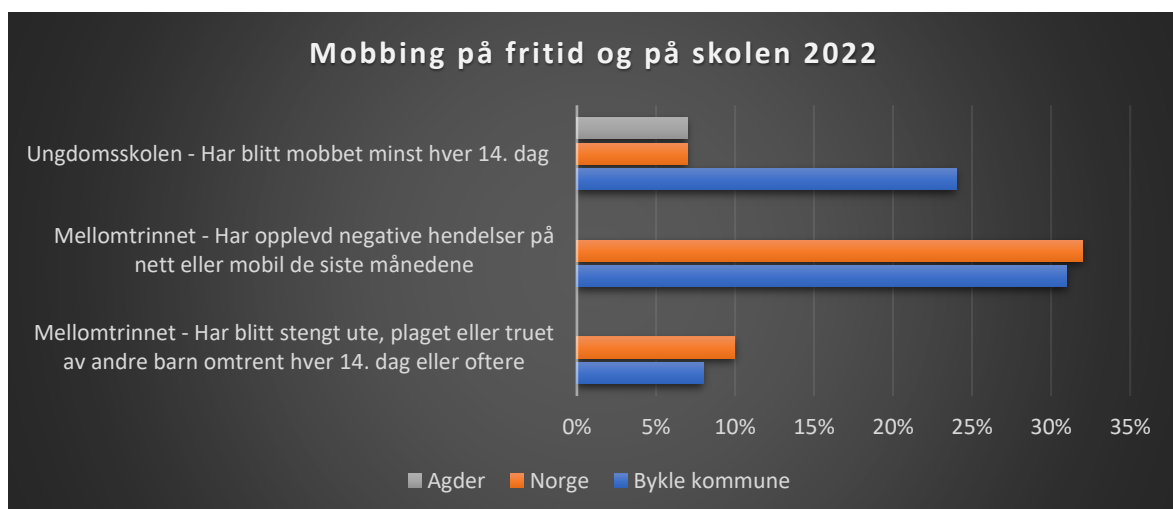
⁴¹ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/tall-for-larertetthet-i-grunnskolen/>

Kilde: Ungdataundersøkelsen 2022

På mellomtrinnet (5.-7. klasse) i Bykle kommune er 88 % av elevene fornøyd med skolen de går på, sammenlignet med 81 % av elevene totalt i Norge. Når det kommer til trivsel trives 88 % av elevene i 5.-7. klasse på skolene i Bykle kommune, mens gjennomsnittet i Norge er at 92 % av elevene trives på skolen sin.

I ungdata sin undersøkelse tas det inn spørsmål om mobbing/negative hendelser som skjer både på fritiden og på skolen, og det er dermed ikke grunnlag for å tolke tallene dithen at mobbingen/de negative hendelsene (kun) skjer på skolen/i skoletiden. Som vi kan se av tallene i diagrammet under ligger Bykle kommune under landsgjennomsnittet på negative hendelser/mobbing blant elevene på mellomtrinnet. På ungdomsskolen svarer 24 % at de selv blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysning av andre unge på skolen eller i fritiden, minst hver 14. dag. Resultatet er mer enn tre ganger så høyt som landsgjennomsnittet og gjennomsnittet for skolene i Agder, som ligger på 7 %.

Kilde: Ungdataundersøkelsen 2022

Elevundersøkelsen ble gjennomført for 8. - 10. trinn på Bykle barne- og ungdomsskolen og for 7. trinn på Fjellgardane skole høsten 2021. Nedenfor følger resultatene innenfor mobbing, trygt miljø og trivsel. Resultater som vises med * er unntatt offentlighet med bakgrunn i personvern hensyn.⁴²

Elevundersøkelsen Bykle barne- og ungdomsskole (8.-10. trinn)						
Mobbing, trygt miljø og trivsel						
	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt
Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?	21	*	0	0	*	4,7
Er du blitt mobbet digitalt de siste månedene?	23	3	0	0	0	4,9
Har du selv vært med på å mobbe en eller flere elever på skolen de siste månedene?	*	*	0	0	0	5,0
Har du mobbet andre digitalt?	*	*	0	0	0	5,0
Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene?	*	*	0	0	0	5,0
	Alle	De fleste	Noen få	Bare en	Ingen	Snitt
Reagerer de voksne på skolen når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkel mot en elev?	12	12	*	0	*	4,3
	Trives svært godt	Trives godt	Trives litt	Trives ikke noe særlig	Trives ikke i det hele	Snitt
Trives du på skolen?	9	13	4	0	0	4,2
Trives du sammen med elevene i gruppa/klassen din?	8	15	*	*	0	4,2
Trives du i friminuttene/fritimene?	*	15	*	0	0	4,3
	Alltid	Ofte	Noen ganger	Sjeldent	Aldri	Snitt
Har du noen medelever å være sammen med i friminuttene?	17	5	4	0	0	4,5
Hender det at du føler deg ensom på skolen?	0	0	6	10	10	4,2

⁴² Er det 1 eller 2 som har svart på et alternativ, blir dette skjult av personvern hensyn. Er det bare ett alternativ som har 1 eller 2 svar, så blir alternativet med nest færrest svar også skjult.

	Helt enig	Litt enig	Verken uenig eller enig	Litt uenig	Helt uenig	Snitt
I min klasse gjør vi ikke narr av hverandre hvis noen gjør feil	5	17	*	*	*	3,9
Hvis det er noe som plager meg, så kan jeg snakke med noen i klassen min	6	6	5	5	4	3,2
Jeg gleder meg til å gå på skolen	*	5	10	7	*	3,1

Resultatene fra elevundersøkelsen gjennomført på 8. - 10. trinn høsten 2021 gir høye scorerer når det gjelder mobbing, se tabell over. Resultatene ligger i snitt på mellom 4,7 og 5,0. Resultatene er lavere når det gjelder trivsel og trygt miljø. Her spenner resultatene fra 3,1 til 4,5. Resultatene på Fjellgardane skole er også gode når det gjelder mobbing med snitt på 5 poeng, se tabell under. Snittresultatene innenfor temaene trygt miljø og trivsel ligger på mellom 3,9 og 4,9.

Elevundersøkelsen Fjellgardane skole (7. trinn)						
Mobbing, trygt miljø og trivsel						
	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt
Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?	7	0	0	0	0	5,0
Er du blitt mobbet digitalt de siste månedene?	7	0	0	0	0	5,0
Har du selv vært med på å mobbe en eller flere elever på skolen de siste månedene?	7	0	0	0	0	5,0
Har du mobbet andre digitalt?	7	0	0	0	0	5,0
Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene?	7	0	0	0	0	5,0
	Alle	De fleste	Noen få	Bare en	Ingen	Snitt
Reagerer de voksne på skolen når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkel mot en elev?	4	3	0	0	0	4,6
	Trives svært godt	Trives godt	Trives litt	Trives ikke noe særlig	Trives ikke i det hele	Snitt
Trives du på skolen?	*	*	0	0	0	4,7

	Alltid	Ofte	Noen ganger	Sjeldent	Aldri	Snitt
Har du noen medelever å være sammen med i friminuttene?	*	*	0	0	0	4,9
	Helt enig	Litt enig	Verken uenig eller enig	Litt uenig	Helt uenig	Snitt
I min klasse gjør vi ikke narr av hverandre hvis noen gjør feil	*	0	0	0	*	3,9
Hvis det er noe som plager meg, så kan jeg snakke med noen i klassen min	5	*	0	*	0	4,4
Jeg gleder meg til å gå på skolen	*	*	0	0	0	4,7

4.6 Revisjonens inntrykk av utfordringer i Bykle kommune

Revisjonen har i arbeidet med forvaltningsrevisjonen fått inntrykk av at det ligger visse utfordringer i Bykle kommune. Vi ønsker at utfordringene som ut ifra vårt syn ligger i Bykle kommune kommer frem slik at kommunen selv kan vurdere hvorvidt, eventuelt hvordan, de ønsker å ta tak i dette.

På bakgrunn av resultatene som fremkommer av ulike undersøkelser⁴³, revisjonens saksgjennomgang, samt revisjonens samtaler med foresatte, elever, ansatte, tidligere ansatte og også foresatte til tidligere elever ved grunnskolene i Bykle kommune er revisjonens inntrykk at det psykososiale læringsmiljøet totalt sett er bra for de aller fleste elevene på grunnskolene. Det kommer imidlertid også frem at det er utfordrende for noen av elevene på skolene, både med tanke på mobbing, men også med tanke på trivsel, utrygghet, at noen elever ikke føler de passer inn blant de andre elevene og at noen føler seg isolert.

Vi har inntrykk av at både de ansatte og elevene opplever miljøet på skolene som gjennomskiktig og oversiktlig. Både de ansatte og elevene får stort sett med seg det som skjer i skoletiden. Vi er imidlertid blitt informert om at noen hendelser skjer under radaren til de ansatte og at selv hvor mye de ansatte følger med så kan de ikke få med seg alt. At miljøet er lite og oversiktlig kan være en fordel i seg selv, men mange ser ut til å mene at miljøet er så lite at det blir svært sårbart. Når miljøet er lite og forholdene små kan det se ut til at det for noen er vanskelig å finne sin plass og det kan også være vanskelig for enkelte å finne andre å være med.

Videre har vi inntrykk av at flertallet av de foresatte er fornøyde med skole-hjem samarbeidet, men at noen mener at informasjonsarbeidet og inkluderingen av foresatte har

⁴³ Elevundersøkelsen, ungdataundersøkelsen, skolens egne trivselsundersøkelser og revisjonens spørreundersøkelse

forbedringspotensial. Vi observerer også at samarbeidet stort sett går bra frem til eventuelle skolemiljøsaker oppstår. Revisjonens inntrykk er at informasjonsarbeidet kan forbedres (se revisjonens vurdering i punkt 6.6) og at det svikter på systemnivå når det først skjer en hendelse som er av noe større skala enn «hverdagslige utfordringer». Vi opplever at skolene ønsker å hjelpe, men at elevenes subjektive opplevelse ikke alltid blir hørt (se punkt 7.6). I tillegg til at det ser ut til at kommunikasjonen mellom skole og hjem tidvis svikter i slike saker blir det fort vanskelig å hjelpe enkeltelever framover. På den ene siden observerer vi enkelte ansatte som ser ut til å kjenne på at de foresatte ikke har tillit til at de ansatte på skolene gjør en god nok jobb, mens de foresatte på sin side kun ønsker at deres barn sin subjektive opplevelse skal bli tatt på alvor og at skolen skal vise vilje til å hjelpe. Noen av de ansatte synes det kan være vanskelig å få frem en tydelig ansvarsfordeling og rolleavklaring med foreldrene.

På Hovden er det tendens til mye gjennomtrekk av både ansatte og elever på barneskolen. Revisjonens inntrykk er at det for noen nye elever har vært vanskelig å komme inn i miljøet, men at andre har opplevd det som en utfordring å ta imot nye elever. Vi har også inntrykk av at det er vondt for elevene når elever som begynner på skolen og blir deres venner flytter igjen. Revisjonen ser at denne tendensen ikke kun berører skolen, men at den brer seg ut i bygdesamfunnet.

«På en måte skjønner jeg at innbyggerne i kommunen synes det er vanskelig å ta kontakt og er reserverte med å opprette kontakt med tilflyttere, da det er mye gjennomtrekk der. Likevel, dersom de har den holdningen blir det jo en selvoppfyllende profeti.»

Vi opplever også at en del kjenner på at det kan være vanskelig å forholde seg til andre innbyggere som innehar visse stillinger eller innehar ulike verv når forholdene er så små som de er. Revisjonen ser at små forhold i seg selv er en utfordring, men vi observerer også at noen utfordringer har bakgrunn i misforståelser og mangel på åpenhet/kommunikasjon i kommunen, samt viktigheten av å være tydelig på hvilken rolle man inntar i ulike situasjoner og på ulike arenaer.

Videre har vi inntrykk av at det generelt er godt arbeidsmiljø blant de ansatte på skolene. Mangel på nødvendige rutiner, system for melding til skoleeier og en tydelig ansvarsfordeling i skolemiljøsaker (se revisjonens vurdering i punkt 5.2) ser ut til å ha ført til lite kommunikasjon mellom skolene og skoleeier, og herunder uforutsigbar behandling av skolemiljøsaker. Vi opplever blant annet at lite kommunikasjon har ført til at informasjonsflyten stopper opp, og vårt inntrykk er at skolene ikke i tilstrekkelig grad står sammen med skoleeier for å skape og utvikle gode tjenester for innbyggerne innenfor tjenesteenhetene Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole. Vi opplever også at flere personalendringer, rektorsifter og kompliserte skolemiljøsaker fører til at de ansatte på skolene blir slitne.

5 Internkontroll

I dette kapitlet vil vi besvare den første problemstillingen om hvorvidt kommunen har tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt.

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Det konkrete innholdet i kravene som stilles til internkontrollen i kommuneloven § 25-1 tredje ledd bokstav a til e må ses i sammenheng med dette.

5.1 Kommunens internkontroll innenfor opplæringsloven kap. 9 A

5.1.1 Virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering

Kommunen skal som del av internkontrollen utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering, jf. kommuneloven § 25-1 tredje ledd bokstav a.

Bykle kommune har utarbeidet et organisasjonskart som vist under punkt 4.1 i rapporten. Skolefaglig rådgiver er organisert direkte under kommunedirektøren. Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole er 2 av kommunens 8 tjenesteenheter. Tjenestelederne på de to skoleenhetene er rektorer på skolene (tjenestelederne vil heretter bli benevnt som rektorene).

Som nevnt over i punkt 4.2 har kommunestyret vedtatt et delegeringsreglement som gir ansvar til kommunedirektøren innenfor opplæringsloven kapittel 9 A. Videre delegeringen fra kommunedirektøren delegerer myndigheten etter opplæringsloven § 13-10 til skolefaglig rådgiver og myndigheten etter opplæringslovens bestemmelser om elevene sitt skolemiljø i opplæringsloven kapittel 9 A til rektorene på skolene. Delegeringsreglementet og videre delegeringen har imidlertid ikke blitt oppdatert etter den siste lovendringen i opplæringsloven eller ny kommunelov.

Myndighet som fulgte av bestemmelsen om internkontroll i den tidligere opplæringsloven § 13-10 er dermed lagt til skolefaglig rådgiver. Myndigheten som er gitt rektorene vedrørende elevene sitt skolemiljø gjelder ifølge videre delegeringen «enkeltvedtak» og «bruk utenom undervisningstid».

Kommuneplanen har som nevnt over i punkt 3.4 satt hovedmål og delmål for tjenesteområdene innenfor utdanning.

5.1.2 Nødvendige rutiner og prosedyrer

Kommunen skal som del av internkontrollen ha nødvendige rutiner og prosedyrer, jf. kommuneloven § 25-1 tredje ledd bokstav b.

Alle enheter og alle ansatte i Bykle kommune har tilgang til kvalitetssikringssystemet Compilo. Revisjonen får imidlertid opplyst om at Compilo sjeldent brukes av lærerne til annet enn til avviksmeldinger (HMS), men at Compilo også kan brukes for å varsle om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. De ansatte på begge skolene har kommet i gang med Teams som fillagringssystem, men noen av de ansatte bruker til dels også et fellesområde som tidligere ble brukt som fillagringssystem. Vi har ikke hatt egen tilgang til Teams-områdene på skolene, men vi er blitt opplyst om at de rutinene som ligger i Compilo i hovedsak skal være dekkende for hva skolene har av skriftlige rutiner. Vi har imidlertid blitt tilsendt noen rutiner som ikke ligger i Compilo.

I Compilo ligger det ulike rutiner for forskjellige områder. Det ligger flere rutiner som direkte og indirekte kan ha betydning for elevenes psykososiale læringsmiljø. Blant rutinene som ligger i kvalitetssikringssystemet finner vi:

- Plan mot mobbing «skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø»
- Rutine for samarbeid med sosialtjenesten og barnevern
- Rutine for samarbeid hjem – skole
- Rutine for overføring barnehage – skole og for overgangen mellom hovedtrinn
- Samarbeidsavtale mellom skolehelsetjenesten og skolen
- Samarbeid mellom Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole

I Compilo har kommunen også lagt inn ulike lenker til Utdanningsdirektoratet sine nettsider og Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet sine nettsider. Disse lenkene viser blant annet til informasjon om:

- Arbeid med skolemiljø
- Beredskap mot mobbing
- Tiltak i skolemiljøsaker
- Veileder for samarbeid mellom skole og barnevern

Kommunen har også utarbeidet noen tiltakskort for ulike hendelser, herunder blant annet for «overgrep mot barn» og «utsatt ungdom».

Dokumentet «skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø» inneholder en sammenfatning av rettsregler om elevenes fysiske og psykiske skolemiljø, skjema med systematisk arbeid for å fremme helse, miljø og tryggheten til elevene, og litt informasjon om PALS. Av skjema som omhandler arbeid som gjøres for å fremme helse, miljø og tryggheten til elevene kommer det blant annet fram ulike oppgaver som skal utføres med tanke på både det fysiske miljøet og det psykososiale miljøet⁴⁴:

⁴⁴ Hvem som har ansvar for den enkelte oppgave fremgår i parentes.

- Drøfte og gi råd til skolen i arbeidet med det psykososiale og det fysiske skolemiljøet. Det kan gjelde skriftlige planer, ordensreglement, trivselstiltak og brukerundersøkelser (skolemiljøutvalget)
- Komme med innspill til å bedre miljøet (elevrådet)
- Arbeid for å hindre mobbing og krenkende atferd (rektor og alle ansatte på skolen)
- Forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennom PALS (rektor, PALS-team og alle ansatte på skolen)
- Tilsynsrutiner. God voksentetthet med ansvar for hele uteområdet (rektor og alle ansatte på skolen)

I dokumentet ligger det også en handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd. I handlingsplanen er det tatt inn ulike skjemaer som skal brukes i skolens arbeid med skolemiljøet:

- «Forebyggende tiltak»
- «Kva vi gjer når noen bli mobba/krenka»
- «Skriftleg plan for tiltak»
- «Skjema til elevsamtale»

Handlingsplanen i Compilo er ikke tilsvarende handlingsplanen som ligger på nettsiden til Bykle barne- og ungdomsskolen, eller handlingsplanen som ligger tilgjengelig på kommunens hjemmeside. Dokumentet som ligger i Compilo er imidlertid tilsvarende det vi har fått oversendt fra kommunen, og vi legger dermed til grunn at det er denne som er gjeldende for skolene.

I skjema om forebyggende tiltak er tiltakene fordelt på skolenivå, klassenivå og elevnivå/foreldre/rådsorgan. Det kommer ikke frem i handlingsplanen hvordan eller når skolene skal jobbe med de forebyggende tiltakene, men noen av tiltakene er lagt inn i årshjulet i Moava internkontrollsystem⁴⁵. Av skjema om forebyggende tiltak fremgår det blant annet at ordensreglement og skolens arbeid med elevene sitt skolemiljø skal gjennomgås med personalet, og at det skal være fokus på hva som skaper et godt psykososialt miljø ved skolen. Videre fremkommer det blant annet at varslingsplikten skal presiseres til personalet, at det skal informeres om aktivitetsplikten og retten til å bli hørt.

Kravene som gjelder for det forebyggende arbeidet har en grenseflate mot, og overlapper til dels aktivitetsplikten og kravene til internkontroll. Vi vil gå nærmere inn på skjemaet vedrørende forebyggende arbeid som ligger i handlingsplanen under kapittel 6 som omhandler forebyggende tiltak.

⁴⁵ Bykle kommune bruker «Moava internkontroll oppvekst» som en del av kommunens internkontrollsystem. I dette programmet skal rektorene ved skolene krysse av for ulike gjøremål i løpet av året.

I skjema «kva vi gjer når noen bli mobba/krenka» kommer blant annet plikten til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og lage tiltaksplan frem, herunder hva den skriftlige planen skal inneholde. Av skjema står det også hvem som har ansvar for de enkelte pliktene og handlingene, at skolen skal kontakte foreldrene til involverte parter, og at foreldrene skal informeres ved utarbeidelse av aktivitetsplanen, samt at de skal kunne gi innspill. Til slutt i skjema står det at det skal skriveslogg underveis for å dokumentere arbeidet som gjøres i hver enkelt sak, og at tiltakene skal evalueres. I handlingsplanen ligger det ikke noe meldeskjema som de ansatte, eventuelt foresatte/elever kan bruke ved varsling til rektor eller skoleeier. Det fremkommer ikke i rutine at skoleeier skal varsles i alvorlige tilfeller og det gis ikke føringer på når en sak skal anses som alvorlig og at skoleeier dermed skal varsles. Ingen av rutine viser ansvarsfordelingen mellom skoleeier og skole i forbindelse med saker som skal anses som alvorlig.

Ifølge rutine skal ansatte eventuelt gripe inn og varsle rektor “ved mistanke om krenking eller dårleg trivsel”. Det kommer ikke frem hvor raskt rektor skal varsles og hvordan rektor skal varsles. Av rutine fremgår det ikke hvor raskt en undersøkelse skal settes i gang, hvilke andre undersøkelsesmetoder som kan brukes enn samtale eller at involverte elever skal bli hørt også ved utarbeidelse av aktivitetsplan/tiltak.

I malen for den skriftlige planen kommer det imidlertid frem at eleven sin subjektive opplevelse skal legges til grunn, og at skolen skal sørge for at eleven blir hørt. Det fremkommer også at eleven sitt beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens vurdering av tiltak. Skjemaet «skriftleg plan for tiltak» er en mal for utarbeidelse av aktivitetsplan. Malen for den skriftlige planen inneholder også et skjema for loggføring hvor det kan skrives ned hvilke samtaler som er gjennomført, avholdelse av møter og hva det blir enighet om underveis. Handlingsplanen innehar imidlertid ikke rutiner for hvor varsler, undersøkelser, aktivitetsplan, og annet som skal dokumenteres i henhold til aktivitetsplikten, skal dokumenteres og hvem som har ansvar for dette.

I dokumentet «skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø» er lovbestemmelsen om den skjerpede aktivitetsplikten gjengitt, og det fremkommer at ledelsen skal informere personalet hvert år om at de ansatte har varslingsplikt til rektor ved mistanke om at andre voksne krenker elever på skolen. I selve handlingsplanen blir ikke den skjerpede aktivitetsplikten omtalt, og det kommer dermed heller ikke frem hvem i kommunen som skal varsles dersom det er noen i ledelsen på skolen som står bak krenkelsen. Kommunen har ikke utarbeidet noen rutiner for hvordan varsling etter den skjerpede aktivitetsplikten skal utføres eller rutiner som viser ansvarsfordeling mellom skoleeier og skole i forbindelse med varsler som gjelder den skjerpede aktivitetsplikten.

Vi vil gå nærmere inn i enkelte punkter i handlingsplanen som gjelder aktivitetsplikten og kommunens etterlevelse av denne plikten, i kapittel 7 som omhandler aktivitetsplikten.

Rektor på Fjellgardane skole opplyser om at dokumentet «plan mot mobbing» gjøres kjent for SFO og skolens personale på planleggingsdagene i starten av året, men de ansatte jobber også

med underelementene i løpet av året. Rektoren lager også et årshjul/en skoleplan som fornyes hvert år. I årshjulet fremkommer det at rektor skal sørge for at alle voksne som jobber på skolen presenteres for handlingsplanen. Videre står det at vaktmester har naturlige møtepunkt med skolens ledelse, men det kommer ikke frem om handlingsplanen og aktivitetsplikten gjøres kjent for vaktmester, eller for renholdere. Skolen har ikke utarbeidet noen type brosjyre/informasjonshefte med informasjon om opplæringsloven kapittel 9 A til nyansatte som blir ansatt underveis i skoleåret, men rektor opplyser om at hun har en samtale med dem når de starter.

Ifølge rektor på Bykle barne- og ungdomsskole får de ansatte på skolen og SFO en generell gjennomgang av kapittel 9 A i opplæringsloven på planleggingsdagene i august, i tillegg til at temaet blir tatt opp på flere møter blant personalet i løpet av året. Renholdere og vaktmester får e-poster som innehar møtereferater, slik at de også kan følge med på skolemiljøet. Bykle barne- og ungdomsskole har utarbeidet et informasjonshefte for nyansatte. Her gis det informasjon om blant annet lærerdagen, ordensregler, retningslinjer for utdeling av medisiner i skole og SFO, samt informasjon om PALS. Ingen av skolene har dermed en plan for opplæring som gjelder de ansattes plikter og elevenes rettigheter etter kapittel 9 A i opplæringsloven når det blir ansatte nye underveis i skoleåret.

Av resultatene fra spørreundersøkelsen til de ansatte kan vi se at de fleste ansatte vet hvor de finner de skriftlige rutineene vedrørende aktivitetsplikten og at de fleste har gjort seg kjent med innholdet. Det er imidlertid samlet sett en del ansatte som ikke er sikker på om det er utarbeidet skriftlige rutiner som gjelder aktivitetsplikten, ikke vet hvor de kan finne rutinen eller som ikke har gjort seg kjent med innholdet, se diagram under.

Har skolen utarbeidet skriftlige rutiner som gjelder aktivitetsplikten?

5.1.3 Avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik

Kommunen skal ved internkontrollen avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik, jf. kommuneloven § 25-1 tredje ledd bokstav c.

Avvik skal ifølge kommunen meldes inn i Compilo. Vi er blitt opplyst om at de ansatte får opplæring i avviksrapportering i Compilo og at de ansatte kan rapportere inn brudd på blant annet opplæringsloven her. Retningslinjer for avviksrapportering er lagt inn i Compilo, i tillegg til at det ligger en egen rutine for melding av avvik og forbedringer. Videre ligger det en retningslinje for kategorivalg ved avviksregistrering. Avvik som registreres i Compilo skal behandles med den hensikt å få en oversikt over hvilke forbedringspunkter Bykle kommune har knyttet til tjenester og arbeidsmiljø.

Bykle kommune bruker «Moava internkontroll oppvekst» som en del av kommunens internkontrollsystem. I dette programmet skal rektorene ved skolene krysse av for ulike gjøremål i løpet av året. Rektorene skal blant annet krysse av for at samtlige ansatte kjenner til loven om elevenes skolemiljø, at foreldremøter er gjennomført, at samtlige foreldre og elever har fått beskjed om rettighetene i opplæringslovens kapittel 9 A, at elevsamtaler er gjennomført og at brukerundersøkelser er fulgt opp. Gjennom Moava får skoleeier informasjon om hva som er gjort underveis i skoleåret. Dersom det ikke blir krysset av innen fristen får skolefaglig rådgiver beskjed om dette, men skolefaglig rådgiver opplyser om at han også følger med på status i programmet. I Moava ligger det informasjon om aktivitetsplikten og skolemiljø som rektorene kan bruke til å dele med skolens ansatte.

Kommunen utarbeider årlig en tilstandsrapport som inngår som en del av det ordinære plan-, budsjett- og rapporteringsarbeidet hos skoleeieren. Tilstandsrapporten har kvalitetsutvikling som siktemål, men skoleeier vil også få en pekepinn på hvordan tilstanden er på skolene. Tilstandsrapporten er i stor grad basert på elevundersøkelsen som gjennomføres hver høst for 7. og 10. trinn. Skolefaglig rådgiver har lagt frem tilstandsrapporter for kommunestyret i hele perioden revisjonen har gjennomgått; 2019⁴⁶, 2020⁴⁷ og 2021⁴⁸.

Skoleeier gjennomfører tidvis tilsyn med egne skoler. Skoleeier bruker informasjon fra ulike kanaler for å vurdere hva det skal utføres tilsyn med. Dersom statsforvalter eller andre har gjennomført tilsyn et år, gjennomfører ikke skoleeier eget tilsyn. I 2019 gjennomførte skoleeier tilsyn med elevene sitt skolemiljø og den utarbeidede tilsynsrapporten ble behandlet i kommunestyret. I arbeidet intervjuet skoleeier rektorene, elevrådet på ungdomsskolen, representanter fra foresatte og ansatte. Rektorene måtte også sende inn forskjellig dokumentasjon. Skoleeier så blant annet på rutiner vedrørende varsling, herunder hvordan involverte elever blir hørt og hvordan skolen følger med på at elevene har et trygt og godt skolemiljø. I 2020 startet statsforvalteren tilsyn med tema «vedtak om spesialundervisning». På grunn av covid-19 ble imidlertid tilsynet utsatt, tatt opp igjen i 2021 og avsluttet høsten 2021. Skoleeier gjennomførte derfor ingen tilsyn i 2020 og 2021. Revisjonen er videre blitt opplyst

⁴⁶ PS 228/19

⁴⁷ PS 32/21

⁴⁸ PS 2/22

om at det ikke er startet tilsyn med skolene i 2022 med bakgrunn i gjennomføringen av forvaltningsrevisjonen av Agder Kommunerevisjon IKS.

Rektorene har møte med skolefaglig rådgiver etter behov. Hovedtillitsvalgt fra Utdanningsforbundet er også med på møtene dersom det er naturlig ut ifra sakene. Status på skolemiljøsaker er i disse møtene satt opp som første sak på hvert møte, og eventuelle nye skolemiljøsaker som er blitt meldt inn skal bli opplyst om her, samt at skolefaglig rådgiver skal bli oppdatert på pågående saker. Møtet brukes også for å diskutere saker dersom det et behov for det. Kommunen opplyser videre om at det er små forhold i kommunen slik at skolene og skoleeier også holder kontakt utenom rektormøtene. Ifølge kommunen gjelder dette også i enkeltsaker dersom saken tilsier det, og skoleeier følger opp saker ved å etterspørre status gjennom besøk på skolen eller via telefon. I våre undersøkelser ser vi at skoleeier ikke har rutiner for direkte kontroll av om de ansatte varsler, om skolen undersøker saken, om skolen utarbeider aktivitetsplan eller hvorvidt aktivitetsplaner blir fulgt opp.

Skolene skal ifølge rektorene arkivere skolemiljøsaker og elevsamtaler i Elements. Revisjonens undersøkelser viser imidlertid at ikke alle dokumenter blir arkivert her. Skolene eller skoleeier har ikke egen oversikt over skolemiljøsaker, eller skolemiljøsaker som er meldt til statsforvalter utover det som ligger i elevmappene i elements. Revisjonen er blitt tilsendt en oversikt som skulle inneholde alle skolemiljøsaker fra de tre siste skoleårene, men vi har imidlertid i vår undersøkelse funnet tre skolemiljøsaker i tillegg til disse.

Rektor på Bykle barne- og ungdomsskole opplyser om at de fra skoleåret 2022/2023 skal få «Visma Flyt Skole» og «Visma Flyt Sikker Sak Skole». «Sikker sak» er en skytjeneste som skal sikre saksbehandling av sensitiv data. Gjennom dette programmet vil all skriftlig dokumentasjon kunne håndteres og arkiveres digitalt, og det vil ikke være nødvendig å skrive ut dokumenter, scanne og postlegge slik det har vært på skolene til nå. Med «Visma Flyt Skole» gis skolens ansatte, foresatte og elever mulighet til en digital skole-hjem dialog.

5.1.4 Dokumentasjon, evaluering og forbedring av internkontroll

Kommunen skal dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig, samt evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll, jf. kommuneloven § 25-1 tredje ledd bokstav d og e.

Bykle kommune har ikke gjort konkrete vurderinger for å vurdere hvor omfattende og hva slags internkontroll det er behov for på de to grunnskolene. Det er herunder ikke foretatt en kartlegging og vurdering av risiko. Kommunen har imidlertid utarbeidet ulike skriftlige rutiner som direkte og indirekte går på elevenes læringsmiljø. Plan mot mobbing, herunder handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd som inneholder rutiner for hva som skal gjøres av forebyggende arbeid og hvordan kommunen søker å oppfylle aktivitetsplikten er skriftliggjort og tilgjengelig for de ansatte ved skolene. Kommunen bruker som nevnt også internkontrollsystemet «Moava» hvor lovpålagte handlinger og andre handlinger kan sjekkes ut av rektorene. Utsjekk av handlingene lagres digitalt i programmets årshjul.

Mal for aktivitetsplan ble endret høsten 2021, men kommunen har ikke utarbeidet skriftlige rutiner for å sikre at det gjennomføres jevnlig evalueringer av skriftlige prosedyrer eller andre tiltak for internkontroll.

5.2 Revisjonens vurdering

Revisjonen vurderer at kommunen gjennom organisasjonskartet har utarbeidet en beskrivelse av virksomhetens organisering og at delegeringsreglementet gir føringer for hvem som er delegert myndighet innenfor område elevenes psykososiale læringsmiljø. På bakgrunn av at kommunen også har satt seg mål for virksomheten i kommuneplanen vurderer vi at Bykle kommune har utarbeidet en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering, jf. kommuneloven § 25-1 tredje ledd bokstav a, men vi vurderer det samtidig som en mangel at delegeringsreglementet ikke er oppdatert i henhold til gjeldende regelverk.

Vi mener det er positivt at kommunen har utarbeidet ulike rutiner som direkte og indirekte kan ha betydning for elevenes psykososiale læringsmiljø. Revisjonen vurderer at dokumentet «skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø» som også omfatter en handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd innehar rutiner og prosedyrer som kan bidra til å sikre elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø.

Revisjonen vurderer imidlertid at rutinene i handlingsplanen er mangelfulle ved at det blant annet ikke fremgår hvor raskt det skal varsles, hvor raskt en undersøkelse skal settes i gang, hvilke andre undersøkelsesmetoder som kan brukes enn samtale eller hvordan skolen skal vurdere om en sak er så alvorlig at skoleeier skal varsles. Kommunen har ikke utarbeidet rutiner for hvordan varsling etter den skjerpede aktivitetsplikten skal utføres eller rutiner som viser ansvarsfordeling i forbindelse med varsler som gjelder den skjerpede aktivitetsplikten. Det fremkommer heller ikke hvor varsler, aktivitetsplan, og annet som skal dokumenteres i henhold til aktivitetsplikten, skal dokumenteres. Videre har ikke kommunen utarbeidet et meldeskjema for dokumentasjon av selve varslingen, slik at det blir synlig hvordan varslinger skal dokumenteres. I handlingsplanen er det imidlertid tatt inn et skjema for logging hvor det kan skrives ned hvilke samtaler som er gjennomført, møter og hva det blir enighet om underveis. Revisjonen mener at handlingsplanen også mangler rutiner for formidling av informasjon mellom skolen og skoleeier, og at det ikke er innarbeidet en tydelig ansvarsfordeling mellom skoleeier og skolene. Revisjonen vurderer på bakgrunn av dette at kommunen ikke har utarbeidet tilstrekkelige nødvendige rutiner og prosedyrer, jf. kommuneloven § 25-1 tredje ledd bokstav b.

Oversikten over skolemiljøsaker sendt til revisjonen viser at skolene og skoleeier ikke har full oversikt over hvilke skolemiljøsaker de har hatt de siste årene. Revisjonen vurderer at lagringen av sakene i elevmappene ikke er tilstrekkelig for å ha nødvendig oversikt over sakene og for å sikre at sakene blir fulgt opp.

Skolene og skoleeier har som nevnt over ingen skriftlige rutiner for når en skolemiljøsak skal anses som så alvorlig at skoleeier skal varsles, og skoleeier har ingen skriftlige rutiner for hvordan et slikt varsel skal håndteres, eller hvordan et varsel om skjerpet aktivitetsplikt skal håndteres. På bakgrunn av dette vurderer vi at kommunen mangler et system for varsling til skoleeier ved skolemiljøsaker.

Vi mener at skoleeier ved bruk av tilsyn, tilstandsrapporter, rektormøte og Moava får informasjon fra skolene som til en viss grad gir mulighet til å avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik. Tilstandsrapportene som utarbeides av kommunen selv er som nevnt hovedsakelig basert på elevundersøkelsen. Revisjonen mener at rapporteringen bør inneha ytterligere opplysninger om skolene for å kunne gi et mer reelt bilde. Vi vurderer at Bykle kommune har et avvikssystem gjennom Compilo som kan bidra til at regelverksbrudd blir rapportert og fulgt opp. For at kommunen skal kunne ivareta sine plikter til internkontroll mener vi imidlertid at det er nødvendig at skoleeier jevnlig mottar informasjon om hva som er status på skolene, både på systemnivå og i enkeltsaker. Det er den øverste politiske og administrative ledelsen i kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt, jf. opplæringsloven § 13-10. Dersom en skole av ulike grunner ikke greier å skape et godt læringsmiljø for elevene sine, eller ikke klarer å oppfylle aktivitetsplikten, er det skoleeiers ansvar å ha kunnskap om dette, og gjøre noe med det. Informasjonsflyten mellom kommuneledelsen og skolene må derfor dekke all nødvendig informasjon for at eventuelle tiltak kan settes i verk slik at kommunen oppfyller sine plikter i loven. Vi vurderer at den informasjonen som hentes inn av skoleeier hovedsakelig går på systemnivå og at skoleeier ikke systematisk og kontinuerlig følger opp og kontrollerer at skolene overholder aktivitetsplikten. Vi vurderer derfor at skoleeier ikke har tilstrekkelig system for å dokumentere, kontrollere og følge opp saker som blir varslet til skolene. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen at kommunen ikke har tilstrekkelig systematisk internkontroll for å kunne avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik, jf. kommuneloven § 25-1 bokstav c.

For å vurdere i hvilken form eller omfang det er nødvendig med dokumentasjon, må det ifølge veilederen til internkontrollbestemmelsen i kommuneloven ses hen til de andre kravene for internkontrollen, i tillegg til at virksomhetens risikoforhold, størrelse, egenart og aktiviteter vil være sentrale i vurderingen. En bedre, mer effektiv og målrettet internkontroll vil ha grunnlag i en internkontroll som er systematisk og basert på risikovurderinger og lokale tilpasninger. Revisjonen vurderer det som en mangel at Bykle kommune ikke har gjennomført konkrete kartlegginger og vurderinger for å finne ut hvor omfattende og hva slags internkontroll det er behov for på de to grunnskolene, jf. kommuneloven § 25-1 annet ledd. Revisjonen mener⁴⁹ at Bykle kommune innenfor rammene lovbestemmelsen setter skal kunne gjøre egne vurderinger og ha et visst handlingsrom for hvordan og hvor mye av internkontrollen som skal dokumenteres. Dokumentasjon er imidlertid et viktig virkemiddel som skal bidra til å sikre at

⁴⁹ Slik det også følger av KMDs veileder til internkontrollbestemmelsen i kommuneloven - https://www.regjeringen.no/contentassets/961e9a785fb34a4d95be4cf2b9cc4c33/no/pdfs/veileder-internkontroll_desember-20212.pdf

internkontrollen fungerer som forutsatt. Revisjonens mening er at internkontrollen som går på blant annet rutiner for formidling av informasjon mellom skolen og skoleeier, skjerpet aktivitetsplikt og ansvarsfordeling mellom skoleeier og skolene ikke er dokumentert i den form og det omfang som er nødvendig for å sikre regeletterlevelse. Vi vurderer derfor at den internkontrollen som kommunen har ikke er dokumentert i den form og det omfang som er nødvendig, jf. kommuneloven § 25-1 bokstav d.

Revisjonen vurderer at for at forbedringer skal kunne gjøres må det foretas evaluering av rutiner, system og skolens faktiske håndtering av skolemiljøsaker med jevne mellomrom. Bykle kommune evaluerer skolemiljøet gjennom å følge med på elevene, elevundersøkelser, trivselsundersøkelser og eventuelt også mobbeundersøkelser, men kommunen har ingen skriftlige rutiner for evaluering og eventuell forbedring av internkontrollen innenfor opplæringsloven kapittel 9 A. Revisjonen vurderer derfor at kommunen ikke sørger for å evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll, jf. kommuneloven § 25-1 bokstav e.

5.3 Revisjonens konklusjon

Når det gjelder internkontrollen i Bykle kommune har vi i punkt 5.2 vurdert det som positivt at kommunen har utarbeidet ulike rutiner som direkte og indirekte kan ha betydning for elevenes psykososiale læringsmiljø, og at dokumentet «skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø» innehar rutiner og prosedyrer som kan bidra til å sikre elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Vi har imidlertid videre vurdert at Bykle kommune ikke har utarbeidet tilstrekkelige nødvendige rutiner og prosedyrer og at kommunen ikke har tilstrekkelig systematisk internkontroll for å kunne avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik. Vi mener kommunen ikke har dokumentert internkontrollen i den form og det omfang som er nødvendig, samt at kommunen ikke sørger for å evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll. På bakgrunn av vurderingene gjort opp mot kommunelovens § 25-1 konkluderer vi med at Bykle kommunen ikke har tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt.

Formålet med internkontroll er å sikre gode tjenester for innbyggerne i kommunen. God internkontroll handler ikke om mistillit og detaljkontroll, men om trygghet og merverdi i arbeidshverdagen både for ledere og medarbeidere.⁵⁰ Kommunedirektørens ansvar favner hele kommuneorganisasjonen og det er dermed viktig at kommunedirektøren mottar all relevant informasjon til riktig tid. Slik informasjon kan være oppdatering om enkelthendelser eller avvik som har stor betydning, men det gjelder også faste rapporteringer, som også bør inkludere avklarte punkter om internkontroll. I arbeidet med internkontrollen bør informasjonen flyte mellom ulike nivåer og det bør være toveis kommunikasjon, for at alle nivåer og virksomheter skal ha en felles plattform og forståelse for arbeidet og for at hele organisasjonen arbeider for realisering av felles mål. Ved styrking av internkontrollen bør tilnærmingen utarbeides av

⁵⁰ Orden i eget hus, KS, s. 15

ledelsen i fellesskap, og mulighetene for god internkontroll bedres når medarbeidere involveres og informasjonsflyten er god.

6 Forebyggende tiltak

Under dette kapittelet vil vi undersøke hvordan kommunen kontinuerlig arbeider for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø. Herunder vil vi undersøke om kommunen har en plan for det forebyggende arbeidet og hvorvidt eventuelle planlagte forebyggende tiltak er iverksatt.

6.1 Ordensreglement og handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd

Ifølge opplæringsloven § 9 A-3 skal skolen forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene. Herunder skal kommunen gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole jf. opplæringsloven § 9 A-10.

I handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd ligger det som nevnt i punkt 5.1.2 et skjema vedrørende forebyggende tiltak. Bykle kommune har ikke gjennomført risikovurderinger for å finne ut hvordan det forebyggende arbeidet best kan forhindre brudd på retten til et trygt og godt læringsmiljø eller for at arbeidet skal kunne tilpasses den enkelte skole.

I skjema er de forebyggende tiltakene fordelt på skolenivå, klassenivå og elevnivå/foreldre/rådsorgan. Det kommer ikke frem i handlingsplanen hvordan eller når skolene skal jobbe med de forebyggende tiltakene. I internkontrollsystemet «Moava» er det lagt inn noen av de forebyggende tiltakene som fremkommer av handlingsplanen. Oppgavene som ligger her har en frist, og rektorene får fortløpende varsel om at oppgaven må gjennomføres, frem til rektorene registrerer at oppgaven er fullført. Blant annet fremkommer det av «Moava» at elevsamtaler skal gjennomføres, at de foresatte skal gjøres kjent med opplæringsloven kapittel 9 A og at PALS teamet skal gjennomføre sjekkliste A. På Fjellgardane skole har rektor i tillegg utarbeidet et eget årshjul/skoleplan som inneholder blant annet oppgaver som å utarbeide inspeksjonsplan for skoleåret og avholde møte i samarbeidsutvalget.

Kommunen har ikke rutiner som sikrer jevnlig evaluering av de forebyggende tiltakene, eller skriftlige rutiner som sikrer at foreldre, elever eller rådsorgan får medvirke ved utarbeidelse/revidering av de forebyggende tiltakene. Samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget har imidlertid, ifølge referater fra møter, fått mulighet til å medvirke ved revidering av ordensreglementet, se under. Fjellgardane skole har i sitt eget årshjul tatt inn et tiltak vedrørende «elevane sitt skolemiljø» i august, hvor rektor ifølge planen skal sørge for at kollegiet hvert år går gjennom handlingsplanen mot mobbing og krenkende atferd, drøfter den og kommer med eventuelle endringsforslag. I årshjulet kommer det også frem at det skal tas en gjennomgang av elevene sitt skolemiljø og at handlingsplanen skal oppdateres.

Av skjema forebyggende tiltak fremkommer blant annet følgende tiltak:

- Informasjon om ordensreglement og opplæringsloven kap. 9 A
- Arbeid med PALS
- Foreldremøte og elevsamtaler

- Trivsels- og elevundersøkelser
- Samtale med helsesykepleier/sosialpedagogisk rådgiver
- Tilsynsordninger
- Felles aktiviteter og felles måltid
- Informasjon til foresatte/elever/rådsorgan

Bykle kommune har utarbeidet en forskrift om ordensregler for grunnskolene i Bykle kommune. I ordensreglementet § 2 kommer formålet til reglementet fram:

Ordensreglane skal gje elevane føreseielege og trygge rammer i skulekvardagen. Saman med førebyggjande arbeid skal ordensreglane hjelpe til å skape eit godt skulemiljø som fremjar trivsel, helse og læringsutbytte. Ordensreglane skal hjelpe til å utvikle elevane sine sosiale dugleikar og til å byggje positive relasjonar elevane imellom og mellom elevar og tilsette.

Av ordensreglementet fremgår elevene sine rettigheter og plikter, regler knyttet til orden og regler knyttet til atferd.

På hjemmesiden til kommunen er det opplyst om at det er utarbeidet et ordensreglement, men det ligger ikke tilgjengelig for innbyggerne her. På nettsiden til Fjellgardane skole ligger det et ordensreglement for Fjellgardane skole fra 2015, men kommunens forskrift om ordensregler er ikke tilgjengelig her. På hjemmesiden til Bykle barne- og ungdomsskole ligger forskrift om ordensregler tilgjengelig for innbyggerne. I forskrift om ordensregler er det også tatt inn lokale regler ved Bykle barne- og ungdomsskole knyttet til atferd.

Ifølge skjema «førebyggjande tiltak» i handlingsplanen mot mobbing og krenkende atferd skal ordensreglementet gjennomgås med personalet, samt at det under elevnivå/foreldre/rådsorgan fremkommer at ordensreglementet skal tas opp.

Gjennom «Moava» blir rektorene minnet på om at personalet skal gjøres kjent med ordensreglementet i kommunen.

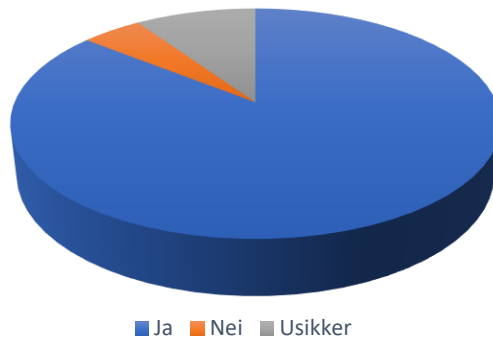
Referatene vi har fått tilsendt fra møter avholdt i samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget på Fjellgardane skole viser at ordensreglementet ikke er tatt opp i rådsorganene skoleårene 2019/2020 eller 2020/2021, eventuelt at det ikke er dokumentert. Det følger av referat fra samarbeidsutvalget på Fjellgardane skole avholdt i desember 2021 at ordensreglementet ble tatt opp i møte. Ifølge referatet skal Fjellgardane skoles lokale ordensregler revideres og samarbeidsutvalget ble informert om at de kunne komme med innspill til ordensreglementet.

Ifølge referat fra samarbeidsutvalget på Bykle barne- og ungdomsskole skoleårene 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022 er ordensreglementet tatt opp på alle møtene som er holdt. Skolemiljøutvalget har ikke hatt ordensreglementet i sine møter, men representantene er de samme som i samarbeidsutvalget.

Ordensreglementet er ifølge referatene ikke tatt opp i elevrådet de tre siste skoleårene på Bykle barne- og ungdomsskole eller på Fjellgardane skole.

Rektorene opplyser om at ordensreglementet blir tatt opp på foreldremøtene i starten av året. Svarene til de ansatte i spørreundersøkelsen viser at de aller fleste har gjennomgått ordensreglementet i klassen.

Har ordensreglementet blitt tatt opp i klassen?

6.2 PALS og Mitt Valg

6.2.1 PALS

PALS er en skoleomfattende tiltaksmodell med et problemforebyggende og et kompetanseutviklende siktemål. Grunnskolene i Bykle kommune startet å arbeide med PALS i 2011. At skolene arbeider med PALS innebærer at de skal jobbe systematisk med læringsmiljø (ansvar, respekt og omsorg) og relasjoner mellom elever. I dokumentet «plan mot mobbing» beskrives PALS som en tiltaksmodell som legger stor vekt på samarbeid og utvikling av en felles skolekultur. De grunnleggende elementene i PALS er relasjonsbygging, sosial kompetanse og fokus på positive forventninger.

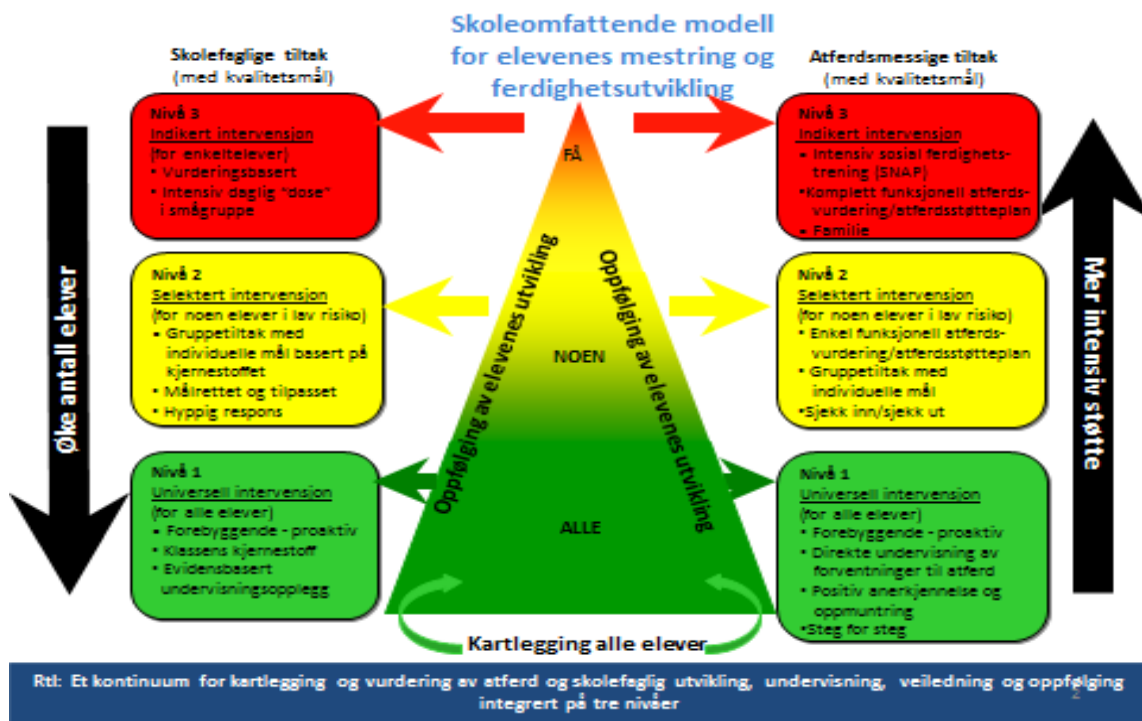
Kilde: «Skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø»

Gjennom PALS-modellen legger de ansatte vekt på positiv involvering og oppmuntring og de ansatte skal gi forutsigbare reaksjoner på negativ atferd. På denne måten skal alle elevene bli

behandlet likt, men forventningene til elevene tilpasses etter alder. På barneskolene har de BRA-kort for å forsterke ønsket atferd. Gjennom positiv atferd samler klassen opp BRA-kort, og når de har nådd et visst antall kort får de en belønning som klassen selv har vært med på å bestemme. Skolene har hengt opp plakater på ulike deler av skolen for at forventningene skal være lett tilgjengelig for alle elever og ansatte. På bakgrunn av at elever som har utfordrende atferd også kan ha utfordringer faglig har PALS også fokus på faglig tilrettelegging. PALS har også en egen modul for å forebygge mobbing. Hovedfokuset i mobbemodulen er å holde tilbake/stoppe sentrale sosiale forsterkere som opprettholder mobbing.⁵¹

Både Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole har opprettet PALS-team. Teamet skal lede og koordinere utviklingsarbeidet ved skolen, herunder tilrettelegge og følge opp kompetanseoppbyggingen ved skolen, vurdere, beslutte, planlegge og iverksette samt evaluere tiltak som gjøres på skole-, klasse- og individnivå.⁵²

På Bykle barne- og ungdomsskole blir vi opplyst om at PALS-teamet har møter hver uke. På Fjellgardane skole har møtene ifølge rektor glidd litt ut på grunn av mange rektorskitter, men det er et mål at teamet skal møtes jevnlig også her. Hver mandag gjennomfører Fjellgardane skole imidlertid møte med alle elevene, hvor de går gjennom PALS-øvelser. Da viser PALS-teamet hva elevene skal ha ekstra fokus på resten av uken. Kommunen har utarbeidet et PALS-hefte med informasjon om blant annet elevsyn, hjem-skole og mål for PALS. Skolene lager egne PALS-årshjul som dekker det de ønsker elevene og ansatte skal ha fokus på hver uke gjennom skoleåret.

Kilde: «Skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø»

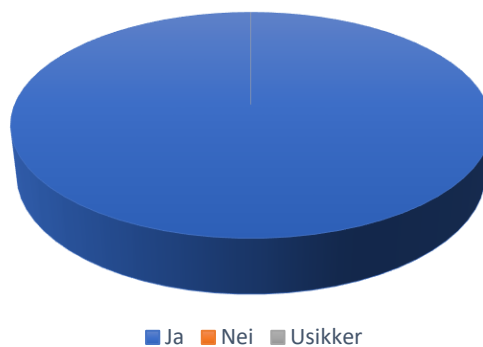
⁵¹ <https://www.nubu.no/aktuelt/hvilken-effekt-har-pals-pa-trakassering-og-mobbing-i-skolen-article2880-119.html>

⁵² https://ungsinn.no/post_tiltak_arkiv/pals-positiv-atferd-stottende-laeringsmiljo-2-utg/

De ansatte vi snakket med var godt kjent med systemet og vi fikk inntrykk av at de ansatte var fornøyde med å bruke systemet. På det tidspunktet som PALS ble innført var det ifølge ansatte et behov for å få inn et systematisk arbeid for å jobbe med skolemiljøet, og ansatte som også jobbet på skolene ved innføringen av PALS mente tiltaksmodellen klart førte til en forbedring i skolemiljøet.

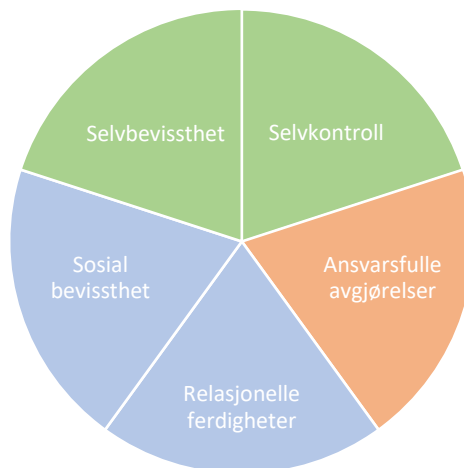
Det fremkommer av skjema «førebyggende tiltak» at klassene skal arbeide med PALS-forventninger, og at de skal øve på forventet atferd. Ifølge resultatene fra spørreundersøkelsen til de ansatte har alle arbeidet med PALS i klassen siden skolestart 2021.

Har dere arbeidet med PALS i klassen siden skolestart 2021?

6.2.2 Mitt Valg

Mitt valg er et internasjonalt Lion's Quest-program i sosial og emosjonell læring⁵³, som brukes ved begge grunnskolene i Bykle kommune. Elevene får gjennom Mitt Valg øvd på å utvikle ferdigheter innenfor SEL-sirkelen.

Ifølge nettsiden [determinnvalg.no](https://www.determinnvalg.no) kan programmet bidra til at elevene mestrer samarbeid med andre, tar ansvarsfulle valg og bygger en god psykisk helse ved systematisk arbeid over tid. Målene for Mitt Valg er⁵⁴:

⁵³ <https://www.determinnvalg.no/om-oss/om-mitt-valg-programmet>

⁵⁴ <https://www.determinnvalg.no/om-oss-i-mitt-valg>

1. Bygge relasjoner og vennskap
2. Forebygge rusmisbruk
3. Sette grenser for seg selv og respektere andres grenser
4. Øke kunnskapen om vold og seksuelle overgrep
5. Etablere gode levevaner
6. Håndtere tanker og følelser
7. Utvikle god psykisk helse

Det fremkommer ikke av skjema om forebyggende tiltak at det skal arbeides med Mitt Valg på skolene.

På Fjellgardane skole jobbes det ifølge rektoren mest med Mitt Valg på 5.-7. trinn. Rektoren på Bykle barne- og ungdomsskole opplyser om at Mitt Valg brukes systematisk på alle trinn gjennom hele skoleåret. Programmet er digitalt, og det er kontaktlærerne som har ansvar for å sette av tid til arbeidet med Mitt Valg.

«Mitt Valg» på Bykle barne- og ungdomsskole		
1.- 4. trinn	5.-7. trinn	8.-10.
Rammeverk	Rammeverk	Rammeverk
Pedagogisk grunnlag og praktisk anvendelse	Pedagogisk grunnlag og praktisk anvendelse	Pedagogisk grunnlag og praktisk anvendelse
Vi begynner på skolen	Utvikling av skolemiljøet	Utvikling av skolemiljøet
Vi skaper et inkluderende læringsmiljø	Samspill og følelser	Psykisk helse
Vi arbeider sammen	Å bygge relasjoner	Kritisk tenkning
Vi tar gode valg	Kritisk tenkning	Personlig utvikling
Vi tar vare på hverandre	Å sette seg positive mål	Sosialt ansvar
Våre grunnleggende følelser	Rus og avhengighet	Digital dømmekraft
God psykisk helse	God psykisk helse	Rus og avhengighet
		Internasjonale eksempler

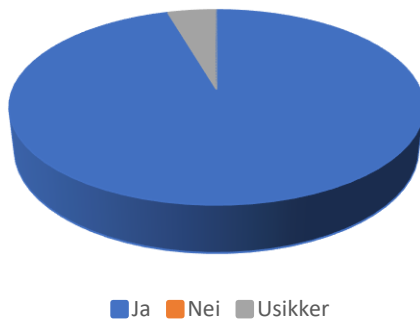
6.3 Andre forebyggende tiltak

Av skjema «forebyggende tiltak» som ligger i handlingsplanen mot mobbing og krenkende atferd fremkommer det at elevsamtaler skal gjennomføres minimum to ganger i året. Videre står det at kontaktlærer årlig skal gjennomføre elevsamtale individuelt om mobbing, og at de skal bruke skjema «snakk med meg» fra mobbing.no. Bakerst i handlingsplanen ligger det et vedlegg «skjema til elevsamtale» som innehar spørsmål om trivsel og mobbing. Skolene skal ifølge skjema om forebyggende tiltak også gjennomføre foreldremøte og konferansetimer.

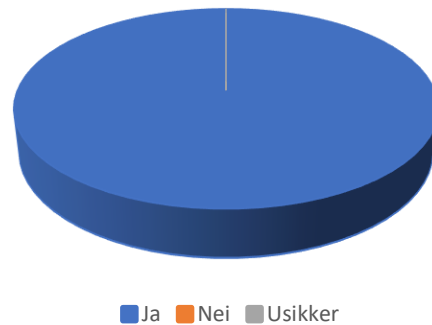
Kommunen opplyser om at både Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole gjennomfører elevsamtaler og foreldresamtaler to ganger i året, men også flere ganger dersom det er behov for det. Samtalen med elevene skrives ned og sendes hjem til foreldrene, for å

danne grunnlag for påfølgende foreldresamtaler. De ansattes svar i spørreundersøkelsen peker også i retning av at alle de ansatte som har ansvar for dette gjennomfører samtaler med sine elever og deres foresatte.

Har alle dine elever fått gjennomført elevsamtaler siden skolestart høsten 2021?

Har alle foresatte (til dine elever) fått gjennomført elevsamtaler siden skolestart høsten 2021?

Elevsamtalene skal ifølge kommunen arkiveres i elements, men revisjonens undersøkelser viser at ikke alle samtaler blir arkivert i saksbehandlingssystemet. Vi har ved videre undersøkelser sett at noen elevsamtaler lagres i programmet Skooler, på Teams eller at de fortsatt kun ligger i fysiske elevmapper/hos lærerne. Ved gjennomføring av elevsamtaler bruker lærerne ulike skjemaer, og revisjonen har ikke sett at skjema som ligger i handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd blir brukt, eller at det er brukt et skjema som heter «snakk med meg». De fleste skjemaene som brukes tar imidlertid inn spørsmål vedrørende trivsel og mobbing.

Videre står det i skjema om forebyggende tiltak at elevundersøkelsen skal gjennomføres, i tillegg til trivselsundersøkelse med egne skjema, hvor undersøkelsen er muntlig for de yngste elevene. Resultatene fra elev- og trivselsundersøkelsene skal ifølge skjema bli drøftet i personalet og rådsorganene, samt at skolen skal følge opp aktuelle saker.

Elevundersøkelsen er en årlig undersøkelse som gjennomføres på begge grunnskolene i Bykle kommune. Undersøkelsen gir elevene mulighet til å si sin mening om læring og trivsel i skolen. I høstsemesteret er det obligatorisk for skolene å gjennomføre elevundersøkelsen på 7., 10. trinn og vg1, men skolene kan invitere elever fra 5. trinn til og med vg3 til å svare på spørsmålene i undersøkelsen. Skolene kan også gjennomføre elevundersøkelsen i vårsemesteret dersom de ønsker.⁵⁵ Av skjema om forebyggende tiltak fremgår det ikke at Ungdata-undersøkelsen skal gjennomføres. Ungdata-undersøkelsen, som er tilpasset barn og ungdom på mellomtrinnet, ungdomstrinnet og i videregående opplæring, gjennomføres imidlertid hvert tredje år. Ungdata-undersøkelsen omfatter et videre spekter av temaområder enn elevundersøkelsen, og inkluderer spørsmål om foreldre, venner, skole, lokalmiljø, fritidsaktiviteter, helse og trivsel.⁵⁶

⁵⁵ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/>

⁵⁶ <https://www.ungdata.no/hva-er-ungdata/>

I tillegg til elevundersøkelsen og ungdata-undersøkelsen gjennomfører begge skolene trivselsundersøkelser for 1.-7. trinn. Skolene har ulike maler for trivselsundersøkelsene, og undersøkelsene er tilpasset alderstrinnene.

Rektorene har ifølge skjema om forebyggende tiltak ansvar for å organisere arbeidet med å drøfte resultater fra elev- og trivselsundersøkelser i personalet. Videre fremkommer det av skjema at skolen skal følge opp aktuelle saker. I arbeidet med resultatene fra undersøkelsene som i ettertid blir gjennomgått av personale og rektorene på begge skolene ser de på spørsmål som;

1. Er det noen resultater som overrasker?
2. Hvilke resultater bør vi løfte fram?
3. Hva er positivt i resultatene?

Forbedringsområder drøftes og på bakgrunn av undersøkelsene velges det ut noen områder som skolene bestemmer seg for å jobbe videre med og utforme konkrete tiltak for. Rektor for Fjellgardane skole opplyser om at dersom de oppdager noe ekstra vedrørende mobbing gjennom undersøkelsene gjennomfører de en mobbeundersøkelse i tillegg.

De ansatte har gjennom spørreundersøkelsen kommet med utfyllende informasjon om hvordan skolene i etterkant av elev- og trivselsundersøkelser jobber med resultatene. Her nevner de ansatte blant annet at:

- De tar undersøkelsene opp som tema på møter på trinn og på fellesmøte for lærerne
- De analyserer og setter inn tiltak der det er behov
- De sammenligner resultatene med resultater fra tidligere år
- De arbeider med å forbedre ulike forhold som kommer opp
- De peker ut temaer som de ønsker mer fokus på kommende skoleår (satsningsområder)

Videre fikk de ansatte spørsmål om skolene fulgte opp eventuelle enkeltsaker som kom opp i undersøkelsene. De ansatte opplyste om ulike metoder som har vært brukt for å ta tak i slike enkeltsaker. Eksempler på hva de ansatte nevnte i spørreundersøkelsen:

- Det er gjennomført ytterligere undersøkelser på det aktuelle trinnet
- Det er satt i gang tiltak for enkeltelever og grupper
- Det er vurdert om vi kan jobbe med noe ekstra gjennom PALS
- Det er koblet inn helsesykepleier i saken
- Det er gjennomført samtaler med elever

I skjema forebyggende arbeid fremkommer det at helsesykepleier og sosialpedagogisk rådgiver skal ha samtalegrupper.

Helsesykepleieren fra skolehelsetjenesten er tilgjengelig på hver skole en dag i uken. Nedenfor er årshjulet til skolehelsetjenesten tatt inn. Årshjulet omfatter planlagte temaer/undersøkelser/vaksinering som tjenesten gjennomfører med elevene i løpet av året, men helsesykepleieren brukes også av skolene i andre sammenhenger gjennom skoleåret. Alle elevene skal blant annet inntas helsesykepleieren i løpet av året, og eventuelt flere ganger ved behov. Helsesykepleieren er også inntas klassene og jobber med elevgrupper. Ifølge trendrapporten fra Ungdata undersøkelsen er det 67 % av elevene på ungdomstrinnet som har brukt helsesykepleieren på skolen i løpet av de siste 12 månedene.

På Bykle barne- og ungdomsskole har de også en sosialrådgiver som alle elevene skal ha samtale med iløpet av skoleåret. Sosialrådgiveren er tilgjengelig dersom elevene har behov for flere samtaler.

Skolene skal ifølge skjema forebyggende tiltak ha god voksenkontroll med tilsynsordninger i friminuttene og det skal observeres. Videre fremgår det at elevene skal ha felles måltid og aktiviseres ute. Det følger også av skjema at det skal arrangeres felles aktiviteter på tvers av klassene.

På Fjellgardane skole er det utarbeidet en vaktliste som er hengt opp på veggen lett tilgjengelig for de ansatte. Ifølge listen er det hovedsakelig fire vakter ute, men i noen friminutter er det to eller tre vakter ute. Vaktordningen begynner før skolen starter, i alle friminutt og det er vakter i alle overgangssituasjoner. Dersom elevene får være inne i mediateket i friminuttene er det også vakt her. Elevrådet på skolen har satt i gang et tiltak hvor to og to elever går sammen for å sette i gang leker. Vi er blitt opplyst om at skolen har flere ulike tiltak for å bygge felleskap på skolen, på tvers av klassene. Skolen arrangerer blant annet uteskoledag, Lucia og årlig bygdefest.

På Bykle barne- og ungdomsskole har de ifølge rektor alltid minst tre vakter i friminuttene, og fire vakter de dagene sosialrådgiveren er på jobb. Skolen har satt opp en vaktliste som er lett tilgjengelig for de ansatte. Dersom det er elever som oppholder seg inne i foajeen eller i gymsalen vil det ifølge rektor alltid være en vakt i disse rommene. Vi blir opplyst om at skolen har forsterket voksentilsyn gjennom hele dagen. Blant annet er det alltid en voksen som møter elevene når bussen kommer til skolen på morgenen, og en voksen er med elevene til bussen ved skoleslutt for å sørge for at alle er trygge og finner sin plass. Rektor opplyser om at de har flere

trivselstiltak på skolen, og at den sosialpedagogiske rågiveren har ansvar for aktivitetene som settes i gang. I foajeen har elevene mulighet til å blant annet spille bordtennis, og de har også et legorom, men at legorommet for tiden er stengt. Barneskolen og ungdomsskolen har hver sin tid som de får bruke gymsalen. Elevene får varm mat en til to dager i uken, og buffet i kantina de andre dagene. Tiden i kantina blir delt opp slik at de yngste elevene starter å spise først, før de eldre elevene har matpause. Elevene har faste plasser i kantina og det er alltid minst to voksne i kantina når elevene spiser.

Kommunestyret vedtok i sak 50/21 at barnehagene og skolene skulle ha en gjennomgang av sine rutiner for hvordan de tar imot nye barn og elever, og gjerne forbedre disse, i tillegg til at barneskolene skulle ha mer samarbeid og konkret treffes minst to ganger i halvåret for å bli bedre kjent med hverandre.

Revisjonen har fått tilsendt rutiner fra begge skoler som gjelder mottakelse av nye elever. Etter vedtaket i kommunestyret ble rutinene ifølge rektorene gjennomgått og skriftliggjort på begge skoler.

Skolene har på bakgrunn av vedtaket i kommunestyret satt i gang flere felles aktiviteter på tvers av skolene. Høsten 2021 inviterte Bykle barne- og ungdomsskole Fjellgardane skole til ett arrangement av Kuben, og Fjellgardane skole fikk senere besøk av elevene ved Bykle barne- og ungdomsskole. Våren 2022 hadde skolene en felles skidag og det er planlagt at de skal ha en felles aktivitetsdag i juni 2022. 7. trinn fra begge skolene reiser sammen på leirskole til Haraldvigen hver vår. Her får de muligheten til å bli bedre kjent før de skal begynne på ungdomsskolen.

I spørreundersøkelsen fra revisjonen ble de ansatte bedt om å gi eksempler på andre forebyggende tiltak som skolene har satt i gang. Tiltakene er noe ulike på de to skolene, men det kommer fram i undersøkelsen at skolene blant annet har:

- Egen bussvakt og faste plasser på bussen⁵⁷
- Mobilfri skole
- Turer
- Felles aktiviteter i friminuttene
- Lekegrupper
- Klassens time og elevråd
- Elevene kan levere anonyme forslag til forbedringer ved skolen
- Trivselsdager for hele skolen

⁵⁷ Det ble etter ønske fra elevene satt i gang en forsøksordning uten faste plasser på bussen vinter/vår 2022, men etter tre måneder uten faste plasser ønsket elevene faste plasser igjen. Faste plasser ble da gjeninnført.

6.4 Skole-hjem samarbeid

Når det gjelder skole-hjem samarbeidet har revisjonen sett på informasjon som ligger tilgjengelig for foreldre og elever på hjemmesidene til skolene, samt utvalgt informasjon som blir gitt til foreldre og elever, gjennom foreldremøter, elevsamtaler og rådsorgan. Vi har også tatt imot tilbakemeldinger vedrørende det forebyggende arbeidet fra foresatte på begge grunnskolene i Bykle kommune.

Informasjon til, og kommunikasjon med, foresatte og elever

Opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet, og samarbeidet skal bidra til å styrke elevens læring og utvikling.

På hjemmesiden til Fjellgardane skole er det lagt inn en lenke til «nullmobbing». Ved å trykke på lenken kommer man inn på utdanningsdirektoratet sine sider med informasjon om mobbing og rettigheter til barn, unge og foreldre. På nettsiden ligger det også et brev fra mobbeombudet i tidligere Aust-Agder fylkeskommune, som oppfordrer elever som trenger noen å snakke med til å ta kontakt. Informasjonen om mobbeombudet eller kontaktinformasjonen er ikke blitt oppdatert etter at mobbeombudet gikk over til en stilling som oppvekstombud. Det er nå flere oppvekstombud i Agder fylkeskommune som «skal bidra til at barn og unge i Agder skal få oppleve en trygg, inkluderende og meningsfull oppvekst i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og i sin fritid»⁵⁸.

Under informasjon om skolen ligger det ordensregler som gjelder ved Fjellgardane skole, men forskrift om ordensreglement for grunnskolene i Bykle kommune ligger ikke tilgjengelig. Ordensregler ved Fjellgardane skole ble sist oppdatert i 2015. Skolen har lagt inn en lenke til utdanningsdirektoratet sin nettside vedrørende nytt regelverk om skolemiljø fra 2017. Kommunens handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd ligger ikke på skolens nettside. På hjemmesiden til skolen ligger det informasjon om PALS og referater fra det siste møte i samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget som begge ble holdt november 2021. Det siste referatet fra foreldreutvalget som er lagt ut på hjemmesiden til skolen er fra 2016. På skolens nettside legges det ikke ut referatet fra møter i elevrådet, og det er ikke opplyst om hvem som sitter i elevrådet. På hjemmesiden kommer det ikke frem hvem som er FAU representanter for skoleåret 2021/2022 eller hvem som er representanter i samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget.

På hjemmesiden til Bykle barne- og ungdomsskole ligger dokumentet “skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø”. Noe av innholdet i dokumentet er tilsvarende dokumentet som ligger i Compilo, mens noe av innholdet er ulikt. I dokumentet som ligger på skolens nettside er det for eksempel tatt inn en annen type skjema for aktivitetsplan og skolens dokumentasjon i en sak. Dokumentet er også ulikt den handlingsplanen som ligger på kommunens hjemmeside.

⁵⁸ [Oppvekstombudet i Agder - Agder fylkeskommune \(agderfk.no\)](https://agderfk.no)

Bykle barne- og ungdomsskole har også lagt inn en lenke til «nullmobbing» på hjemmesiden sin. Det er lagt ut informasjon om mobbeombud fra tidligere Aust-Agder fylkeskommune, men informasjonen eller kontaktinformasjonen er ikke blitt oppdatert etter at mobbeombudet gikk over til stillingen som oppvekstombud i Agder fylkeskommune. Skolen har lagt ut informasjon om PALS og forskrift om ordensregler for grunnskolene i Bykle kommune.

De siste referatene som er lagt ut fra ulike råd og utvalg er for skolemiljøutvalget og samarbeidsvalget fra juni 2017, for møte i elevrådet fra februar 2016 og for foreldreutvalget fra møte september 2016. Det er ikke lagt ut informasjon om arbeidet til FAU, og det kommer ikke frem hvem som er FAU representanter eller representanter i skolemiljøutvalget. Skolen har oppdatert informasjon om hvem som sitter i elevrådet og samarbeidsutvalget skoleåret 2021/2022.

Av skjema om forebyggende arbeid fremkommer det at foreldrene skal bli bedt om å arrangere noe for klassene i framtida.

På foreldremøtene blir det ifølge rektorene valgt foreldrekontakter. Foreldrekontaktene blir oppfordret av skolene til å lage en sosial plan med aktiviteter, og at det settes av dato og ansvarlig person for gjennomføring allerede tidlig i skoleåret. Ifølge rektorene varierer det hvor aktive foreldrekontaktene er, fra år til år og fra trinn til trinn.

På ungdomstrinnet bruker elever, ansatte og foresatte en læringsportal kalt «Skooler»⁵⁹. Her fører de ansatte blant annet fravær, orden og karakterer. Dersom skolen skal gi enkeltbeskjeder til foresatte har de brukt SMS-funksjonen i «Skooler». Elevene bruker også «Skooler» til å jobbe med og levere inn skoleprosjekter. Fra skolestart 2022/2023 vil skolene imidlertid slutte å bruke programmet og heller ta i bruk oppgaveverktøy i Teams til skoleprosjekter.

Fjellgardane skole har også «Skooler» tilgjengelig, men skolen bruker programmet mindre enn de gjør på Bykle barne- og ungdomsskole. Dersom skolen skal sende ut beskjeder til foresatte sender de SMS via «Transponder»⁶⁰. Kommunikasjonen mellom skolene og foresatte vil fra høsten 2022 gå gjennom «Visma Flyt Skole». Ved bruk av Visma appen skal skolene fortløpende kunne legge ut ukentlig informasjon fra skolen til de foresatte, innkallinger, referat, ukeplaner, fravær, orden og atferd, vurderinger og elevsamtaler, samt at de foresatte kan sende meldinger til de ansatte på skolen.

Informasjonsplikt og elevdeltaking

Skolen har plikt til å informere eleven og de foresatte om rettighetene i opplæringsloven kapittel 9 A. Skolene skal også informere om aktivitetsplikten etter §§ 9 A-4 og 9 A-5, samt muligheten til å melde saker til Statsforvalteren etter § 9 A-6.

⁵⁹ Et program som skal kunne integrere verktøy for pedagogiske gjøremål med produktivitets- og samarbeidsverktøyene til Microsoft.

⁶⁰ Transponder Skole er en skyløsning for administrasjon av skolen, som blant annet har sikker kommunikasjon mellom skole og foresatte.

Elevene skal få delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Samarbeidsutvalget, skoleutvalget, skolemiljøutvalget, elevrådet og foreldre skal holdes informert om alt som er viktig for skolemiljøet og de har rett til å uttale seg og komme med fremlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

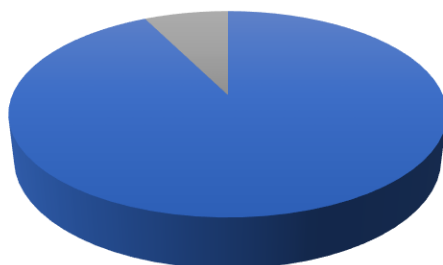
Det fremkommer av skjema for forebyggende tiltak i handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd at det på klassenivå skal informeres om «§ 9 A elevene sin rett til et trygt og godt skolemiljø» og på elevnivå/foreldre/rådsorgan skal foreldrene blant annet få informasjon på første foreldremøte. Det fremkommer ikke konkret hvilken informasjon som skal gis, herunder hvorvidt det skal gis informasjon om skolens aktivitetsplikt, at elevene har rett til et trygt og godt læringsmiljø og retten til å melde en sak til Statsforvalteren. Rektorene skal sjekke ut i programmet Moava at alle foresatte og elever er blitt informert om rettighetene i § 9 A.

Rektoren på Fjellgardane skole opplyser at dokumentet «plan mot mobbing» og kapittel 9 A i opplæringsloven skal bli gjort kjent for elevene i klasserommet og gjennom elevrådet i oppstarten av skoleåret, samt for foreldrene på foreldremøter.

På starten av skoleåret gjennomfører Bykle barne- og ungdomsskole et møte med alle foresatte fra 1.-7. trinn og ett møte for foresatte fra 8.-10. trinn. Ifølge tjenesteleder er kapittel 9 A i opplæringsloven alltid et tema på dette møte, i tillegg til andre temaer som varierer fra år til år. Elevene skal ifølge rektor bli informert om kapittel 9 A i løpet av den første skoleuken.

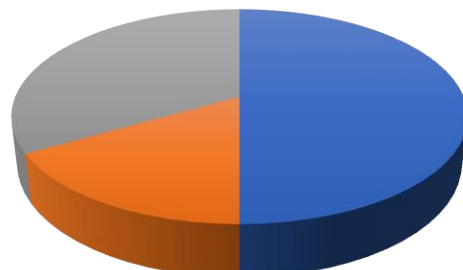
Ifølge resultatene fra spørreundersøkelsen til de ansatte blir de fleste elevene informert om retten til et trygt og godt skolemiljø. Færre elever blir imidlertid informert om skolens aktivitetsplikt, og enda færre elever blir informert om retten til å melde en sak til Statsforvalteren, se diagram under.

Har elevene blitt informert om retten til et trygt og godt skolemiljø?

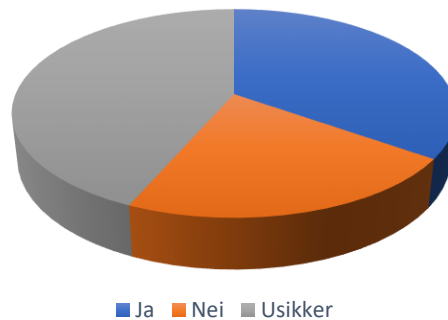
■ Ja ■ Nei ■ Usikker

Har elevene blitt informert om skolens aktivitetsplikt?

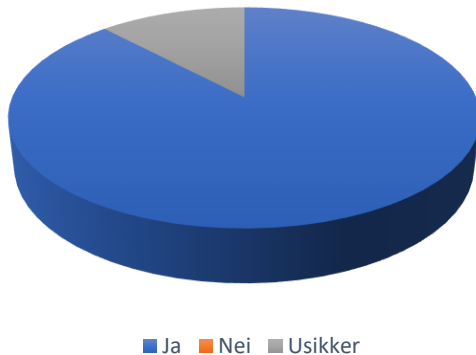
■ Ja ■ Nei ■ Usikker

Har elevene blitt informert om retten til å melde en sak til Statsforvalteren?

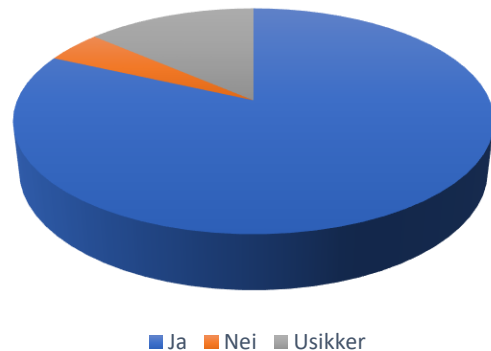

Videre ble de ansatte spurt om foreldrene ble informert om elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren. Resultatene viser at foreldrene får mer informasjonen enn elevene selv, men at det er en del usikkerhet om hvorvidt alle foreldrene er blitt informert om retten til å melde en sak til Statsforvalteren.

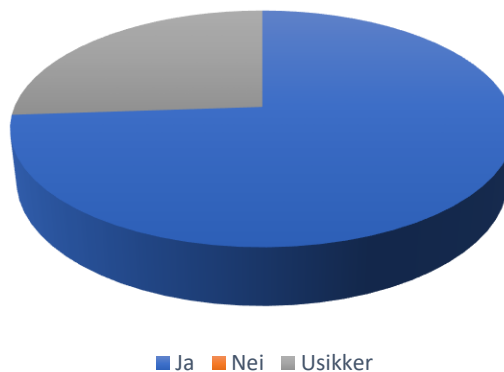
Har foreldrene blitt informert om elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø?

Har foreldrene blitt informert om skolens aktivitetsplikt?

Har foreldrene blitt informert om retten til å melde en sak til Statsforvalteren?

I skjema om forebyggende tiltak står det at alle rådsorgan skal informeres om § 9 A og at resultatene fra elev- og trivselsundersøkelsene skal bli drøftet i rådsorganene. Elevrådet skal ifølge skjema om forebyggende arbeid en gang i året bli bedt om å kartlegge steder på skolen som det er utrygt å være, og få uttale seg om kvaliteten på vekten i friminuttene. Ifølge vedtak i kommunestyret, sak 50/21, skulle elevrådet for ungdomstrinnene ved Bykle barne- og ungdomsskole få rapporten og dokumentene fra komiteen⁶¹, samt saksfremstillingen til saken som sak på første elevrådsmøte etter kommunestyre, for å få drøfte hvordan de ville ta dette videre.

Begge skolene informerer om at de i utgangspunktet skal ha minimum to møter i samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget i løpet av et skoleår. I årshjulet som rektor på Fjellgardane skole utarbeider fremkommer det at det skal gjennomføres et møte i oktober og et i mars. De siste tre skoleårene (per 16.05.22) har utvalgene kun gjennomført ett møte for hvert skoleår. Bakgrunnen for redusert møtevirksomhet har ifølge rektorene vært smittehensyn under Covid-19 pandemien.

Referatene vi har fått tilsendt fra møter avholdt i samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget på Fjellgardane skole viser at resultater fra elev- og trivselsundersøkelser eller informasjon om § 9 A ikke er tatt opp i rådsorganene skoleårene 2019/2020 og 2020/2021. Resultater fra elev- og trivselsundersøkelser ble ikke tatt opp i utvalgene skoleåret 2021/2022.⁶² I referat fra møte til skolemiljøutvalget på Fjellgardane skole som ble avholdt 13. desember 2021 var § 9 A satt opp som sak. Det fremkommer at rektor leste opp lovteksten rundt oppgavene til skolemiljøutvalget og at skolemiljøutvalget så litt på innholdet i handlingsplanen. Det fremkommer ikke i referat fra første møte til samarbeidsutvalget som ble avholdt 13. desember 2021 at det ble informert om § 9 A, men representantene i samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget er de samme.

§ 9 A er ifølge referatene tatt opp i skolemiljøutvalgene på Bykle barne- og ungdomsskole de tre siste skoleårene, samt at handlingsplanen mot mobbing er gjennomgått. Opplæringslovens kapittel 9 A er ikke tatt opp i samarbeidsutvalget, men representantene i samarbeidsutvalget er de samme som i skolemiljøutvalget. Ingen av utvalgene har ifølge referatene gått gjennom resultatene fra elev- og trivselsundersøkelser som er gjennomført på skolen.

Referatene vi har fått tilsendt fra elevrådet på Fjellgardane skole de tre siste skoleårene viser at elevrådet ikke hadde noen møter skoleåret 2019/2020, eventuelt at disse ikke er dokumentert. Skoleåret 2020/2021 er det dokumentert 3 møter i elevrådet og per 5. mai 2022 har elevrådet hatt 5 møter skoleåret 2021/2022. Av referatene kommer det frem at elevrådet i løpet av de tre siste skoleårene er blitt informert om opplæringsloven kapittel 9 A en gang i møte 29. april 2022. Med unntak av at elevrådet i samme møte ble spurt om uteområdet var oversiktlig, har ikke elevrådet de tre siste skoleårene blitt bedt om å kartlegge steder på skolen som det er utrygt

⁶¹ Komiteen som ble satt sammen i 2020 for å foreta en kartlegging av barne- og ungdomsmiljøet i Bykle kommune.

⁶² Per 16.05.22

å være, og har ikke blitt spurt om kvaliteten på vekten i friminuttene. Det følger av referat fra møte 12. februar 2021 at elevrådet ble tatt med i en gjennomgang av resultater fra en trivselsundersøkelse som var gjennomført på skolen. Elevrådene har fått flere muligheter til å ta med forslag fra klassene om hva som kan bli bedre på skolen, og de har fått mulighet til å komme med innspill på hva som er bra med klassemiljøet og skolemiljøet.

Av referatene vi har fått fra Bykle barne- og ungdomsskole ser vi at elevrådet har blitt informert om elevrådets arbeid og møteskikk, og de har blant annet fått mulighet til å komme med forslag til trivselstiltak. Elevrådene gjennom skoleårene 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022 har ifølge referatene, ikke blitt informert om opplæringsloven kapittel 9 A eller hatt en gjennomgang av resultatene fra elev- og trivselsundersøkelsene som er gjennomført. Elevrådene har videre ikke blitt bedt om å kartlegge steder på skolen som det er utrygt å være, og har ikke blitt spurt om kvaliteten på vekten i friminuttene. Ut ifra de referatene revisjonen har mottatt kan vi ikke se at elevrådet på ungdomstrinnet er blitt gitt rapporten, saksfremstillingen og dokumentene fra komiteen som så på ungdomsmiljøet i Bykle kommune, i henhold til vedtak fra kommunestyret.

6.5 Tilbakemelding fra foresatte vedrørende det forebyggende arbeidet

Samtlige foresatte til elevene ved Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole fikk mulighet til å komme med tilbakemeldinger på det forebyggende arbeidet som gjøres på skolene.

Noen av de foresatte som har tatt kontakt med revisjonen opplever det forebyggende arbeidet på skolene som bra. Elever som har vært nye på skolene har ifølge enkelte foresatte opplevd at de ble tatt godt imot, og de foresatte opplever en trygghet ved at elevene er inkludert og ivaretatt. Andre foresatte opplever at de ansatte ved skolene har et ønske om å skape et godt læringsmiljø, men at metode og gjennomføringsevne spriker. Herunder opplever vedkommende foresatte at skolene mangler en felles visjon for hva et godt psykososialt læringsmiljø faktisk er, og at arbeidet derfor blir famlende.

I tilbakemeldingene har de foresatte også kommet med punkter som skolene kan vurdere å ta med seg i sitt arbeid med det forebyggende arbeidet for å forhindre brudd på elevenes rett på et trygt og godt skolemiljø. Det kommer blant annet frem ønsker om:

- Organiserte aktiviteter i friminuttene
- Fokus på trivsel under lunsjen, evt. faste plasser
- Bedre skole-hjem samarbeid
- Bedre informasjon på hjemmesidene
- Bedre innsikt i hvordan skolene arbeider, og hva elevene skal gjøre på skolene (planer, mål, satsningsområde)
- Miljøarbeider/sosialpedagog
- Bedre rutiner/praksis for overgang fra barnehage til skole
- Revurdering av skolenes bruk av timeout og gjensitting

- Jobbe med relasjon mellom elev/lærer

6.6 Revisjonens vurdering

Revisjonen vurderer det som positivt at kommunen har utarbeidet en handlingsplan som inkluderer forebyggende arbeid og vi har inntrykk av at skolene generelt har fokus på forebyggende tiltak for å forhindre brudd på retten til et trygt og godt læringsmiljø. Revisjonen mener imidlertid at kommunen ikke sikrer tilpassede tiltak for skolene ved at det ikke er utarbeidet en risikovurdering på læringsmiljøet jf. kommuneloven § 25-1, for å blant annet finne ut hvordan det forebyggende arbeidet best kan forhindre brudd på retten til et trygt og godt læringsmiljø. Videre vurderer vi at de forebyggende tiltakene i større grad bør inntas i et årshjul for å bedre sikre at tiltakene blir iverksatt. På bakgrunn av at kommunen kun delvis ivaretar jevnlige vurderinger av de forebyggende tiltakene mener vi at kommunen ikke sikrer tilstrekkelig evaluering og forbedring av tiltakene, jf. kommuneloven § 25-1.

Revisjonen vurderer at kommunen har utarbeidet ordensreglement i henhold til opplæringsloven § 9 A-10. Vi vurderer imidlertid at ordensreglementet ikke er lett tilgjengelig for foresatte og elever.

Både spørreundersøkelsen og intervjuene med de ansatte gir et sterkt inntrykk av at PALS er godt implementert på begge grunnskolene i Bykle kommune, og at alle ansatte bruker tiltaksmodellen i sine klasser som nedfelt i skjema om forebyggende tiltak. Arbeidet med Mitt Valg er ikke omhandlet i skjema for det forebyggende arbeidet. På Bykle barne- og ungdomsskole er det utarbeidet en plan for at programmet systematisk skal bli brukt på alle trinn gjennom hele skoleåret, mens Mitt Valg ikke er like mye brukt på Fjellgardane skole.

På bakgrunn av resultatene fra spørreundersøkelsen og revisjonens saksgjennomgang vurderer vi at skolene gjennomfører elevsamtaler og foreldresamtaler to ganger i året. Ifølge handlingsplanen skal kontaktlærer årlig i elevsamtale gjennomføre elevsamtale individuelt om mobbing. Det fremkommer av handlingsplanen at skolen skal bruke skjema fra «snakk med meg» fra mobbing.no. Vi har imidlertid observert at de ansatte bruker ulike skjemaer, og at det ikke brukes et eget skjema fra mobbing.no.

Videre vurderer vi at det er positivt at det gjennomføres ulike undersøkelser på skolene, og at det blir jobbet systematisk med disse i ettertid. Vi mener bruk av undersøkelser kan bidra til å avdekke om en elev ikke har et trygt og godt læringsmiljø, og at det gir en mulighet for skolen til å følge opp eventuelle elever som ikke har et trygt og godt læringsmiljø. Vi vurderer imidlertid at skolene med fordel kan benytte andre undersøkelser jevnlig gjennom skoleåret for å blant annet bedre kartlegge elevenes relasjoner og samhandling.

Det følger av skjema for forebyggende tiltak at «elevane blir aktivisert ute». Bykle barne- og ungdomsskole har som nevnt en sosialpedagogisk rådgiver som blant annet har fokus på aktivisering av elevene ute, og skolen har også flere trivselstiltak for elevene i friminuttene.

Fjellgardane skole har mindre fokus på trivselstiltak i friminuttene og vi vurderer på bakgrunn av dette at det ikke er iverksatt systematisk arbeid på begge skolene for å aktivisere elevene ute.

Begge skolene har jevnlig besøk av helsesykepleieren og det blir gjennomført både individuelle samtaler og gruppesamtaler. Bykle barne- og ungdomsskole har i tillegg en sosialpedagogisk rådgiver som skal hjelpe elevene med personlige, sosiale og emosjonelle problemer som kan ha betydning for elevenes opplæring og sosiale forhold på skolen. Revisjonen vurderer at en sosialpedagogisk rådgiver kan gi elevene gode muligheter til å finne seg til rette i opplæringen.

Ifølge opplæringsloven § 9-2 har elevene rett til nødvendig rådgivning om utdanning, yrkestilbud og yrkesvalg og om sosiale spørsmål. Ifølge forskrift til opplæringsloven⁶³ § 22-1 har den enkelte elev rett til to ulike former for nødvendig rådgivning; sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving. Formålet med den sosialpedagogiske rådgivningen er ifølge forskrift til opplæringsloven § 22-2 å medvirke til at den enkelte eleven skal finne seg til rette i opplæringen og også hjelpe eleven med personlige, sosiale og emosjonelle vansker som kan ha noe å si for opplæringen og for eleven sine sosiale forhold på skolen. Formålet med utdannings- og yrkesrådgivingen er å bevisstgjøre og støtte eleven i valg av utdanning og yrke og utvikle kompetansen til den enkelte til å planlegge utdanning og yrke i et langsiktig læringsperspektiv, jf. forskrift til opplæringsloven § 22-3. Revisjonen har i forvaltningsrevisjonen hovedsakelig sett på opplæringsloven kapittel 9 A og har ikke vurdert hvorvidt kommunen oppfyller elevenes rett til nødvendig rådgivning. Skoleeier har ifølge § 22-4 i forskrift til opplæringsloven ansvar for å oppfylle elevene sine rettigheter til nødvendig rådgiving, herunder har skoleeier ansvar for at begge formene for rådgiving utføres av personale med relevant kompetanse. Det er opp til skoleeier å avgjøre hvilken kompetanse som er nødvendig for at rådgivningen er forsvarlig, jf. opplæringsloven § 13-10, men utdanningsdirektoratet har utarbeidet et skriv med anbefalinger for formell kompetanse og veiledende kompetansekriterier for rådgivere. Vi mener kommunen burde vurdere om elevenes rettighet til nødvendig rådgiving oppfylles ved begge skolene, herunder både sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving.

Revisjonen vurderer at begge skolene har satt tilsynsordninger i friminuttene inn i system for å sikre at det alltid er noen som har tilsyn med elevene. Videre vurderer vi at skolene har gjennomgått og skriftliggjort rutinene for å ta imot nye elever. Skolene har også satt i gang to felles aktiviteter/arrangementer for 1-7. trinn i henhold til vedtak fattet av kommunestyret i sak 50/21.

Vi vurderer at informasjonen på begge hjemmesidene i relativt stort omfang er utdatert og at det mangler en del informasjon som kan være nyttig for foresatte og elever. Det fremkommer som nevnt under punkt 6.4 at de ansatte i noen tilfeller ikke gir informasjon til elevene som de i henhold til opplæringsloven skal få, og at de ansatte er usikre på om foreldre får all den informasjonen de i henhold til opplæringsloven skal få. Revisjonen vurderer at handlingsplanen

⁶³ FOR-2006-06-23-724

ikke er dekkende og ikke gir tilstrekkelig veiledning til de ansatte om hva det i henhold til regelverket skal informeres om til elever og foresatte.

Revisjonens undersøkelser viser at skolene ikke informerer alle rådsorgan om § 9 A eller at resultatene fra elev- og trivselsundersøkelsene blir drøftet i rådsorganene. Videre ser vi at elevrådet ikke blir bedt om å kartlegge steder på skolen som det er utrygt og være, eller uttale seg om kvaliteten på vaktene i friminuttene. Vi vurderer at skolen burde sikre at de forebyggende tiltakene som fremgår av handlingsplan, herunder gi informasjon til rådsorgan, blir iverksatt.

Vi vurderer at elevrådet, FAU og skolemiljøutvalget/samarbeidsutvalget i liten grad er blitt engasjert ved utarbeidelse av forebyggende arbeid og at foreldre, elever og rådsorgan med fordel burde få medvirke for å utvikle arbeidet med de forebyggende tiltakene.

På bakgrunn av opplysninger fra foresatte om lite informasjon fra skolene og ved at det mangler en god del dokumentasjon i elements vurderer vi det som positivt at skolene nå tar i bruk «Visma Flyt Skole». Revisjonen tror at skolene vil kunne få til en enklere kommunikasjon og et bedre samarbeid ved at skolens ansatte, foresatte og elever får mulighet til en digital skole-hjem dialog. Bedre samarbeid forutsetter imidlertid en vilje og engasjement fra skolene og de foresatte. Revisjonen mener at tilbakemeldingene fra foreldrene tilsier at skole – hjem samarbeidet har forbedringspotensial. Videre ser vi at foresatte har ønsker om forbedringer innenfor det forebyggende arbeidet som gjøres, og vi mener at skolen burde samarbeide tettere med foresatte og elever for å tilpasse forebyggende tiltak på den enkelte skole.

6.7 Revisjonens konklusjon

På bakgrunn av vurderingene over konkluderer vi med at kommunen arbeider bredt for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø, og at begge skolene både formelt og reelt har fokus på forebyggende arbeid. Vi konkluderer imidlertid videre med at kommunen har forbedringspotensial når det gjelder grunnlaget for, samt evaluering og forbedring av det forebyggende arbeidet. Revisjonen konkluderer også med at skole-hjem samarbeidet kan forbedres, herunder informasjon til, og kommunikasjon med foresatte og elever, samt skolens informasjonsplikt til rådsorgan og elevdeltaking.

7 Aktivitetsplikten

I dette kapitlet undersøker vi hvorvidt skolene i Bykle kommune oppfyller aktivitetsplikten for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø.

Under denne problemstillingen vil vi undersøke hvorvidt kommunen har rutiner for å sikre at aktivitetsplikten blir overholdt i tråd med loven, og hvorvidt de ansatte er kjent med rutinene. Videre vil vi blant annet undersøke om hvorvidt skolen oppfyller aktivitetsplikten, og hvorvidt skolen dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten etter opplæringsloven § 9 A-4.

7.1 De fem delpliktene i aktivitetsplikten

7.1.1 Plikten til å følge med og plikten til å gripe inn

Alle som arbeider på skolen skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Alle som arbeider på skolen skal gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering dersom det er mulig.

Ifølge skjema «kva vi gjer når noen blir mobba/krenke» som ligger i handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd har alle ansvar for å følge med på hva som skjer i skolemiljøet. Videre følger det av skjema at alle har ansvar for å eventuelt gripe inn ved mistanke om krenking eller dårlig trivsel.

På bakgrunn av at det er relativt få elever på begge skolene opplever de ansatte at det er et oversiktlig skolemiljø, hvor alle elevene blir sett. Begge skolene har vaktordninger som nevnt under kapittel om forebyggende tiltak, og dersom det er grunnlag for det opplyser skolens ledelse om enkeltelever som skal følges ekstra godt med på. Videre har skolene også rutiner på gjennomføring av undersøkelser og samtaler med foresatte og elever.

Revisjonen har som nevnt vært inne i skolemiljøsaker som skolen har sendt oss. Alle skolemiljøsakene som revisjonen har gjennomgått er meldt inn fra foreldre eller at elever selv har sagt ifra til ansatte på skolen. Revisjonen har ikke kommet over noen saker der de ansatte selv har varslet om at en elev ikke har det trygt og godt på bakgrunn av «følge med plikten».

Vi har imidlertid også gått gjennom et utvalg tilfeldige elevmapper for å undersøke om det foreligger informasjon som kan tilsi at elevene ikke har det trygt og godt på skolen. I noen av sakene revisjonen har vært innom kommer det fram i ulike referater at noen elever ikke trives i klassen, ikke har venner og at en elev plager medelev. Ikke i noen av disse sakene foreligger det dokumentasjon på at det er varslet til rektor eller undersøkt nærmere etter at disse opplysningene kom inn.

Alle ansatte har ifølge resultatene fra spørreundersøkelsen kjennskap til at de skal følge med på hva som skjer på skolen, men noen er ikke helt sikre på hva plikten til å følge med innebærer.

Har du som ansatt en plikt til å følge med på hva som skjer på skolen i henhold til aktivitetsplikten?

Alle ansatte på grunnskolene i Bykle kommune er kjent med plikten til å gripe inn hvis de ser krenkelser som for eksempel mobbing, og alle ansatte er ifølge spørreundersøkelsen kjent med hva plikten til å gripe inn innebærer.

Har du som ansatt en plikt til å gripe inn hvis du ser krenkelser som for eksempel mobbing?

Revisjonen har i saksgjennomgangen gått gjennom noen hendelsesrapporter. Det fremgår av disse at ansatte har grepet inn i situasjoner hvor plikten har blitt utløst. Statsforvalteren har i en av sakene revisjonen har gjennomgått konkludert med at skolen i det ene enkelttilfelle ikke oppfylte sin plikt til å gripe inn. Vi har ellers ikke blitt opplyst om/sett informasjon som tilsier at ansatte har observert situasjoner uten å gripe inn.

7.1.2 Plikten til å varsle

Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller.

Ifølge skjema «kva vi gjer når noen blir mobba/krenke» som ligger i handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd har alle ansvar for å varsle rektor ved mistanke om krenking eller dårlig trivsel.

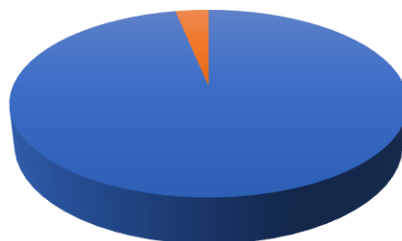
I sakene som revisjonen har gjennomgått er det i en av sakene brukt et meldeskjema utarbeidet av rektor. I de andre sakene er det arkivert e-post fra foresatte som sier ifra om at deres barn ikke har det trygt og godt på skolen, eller det er lagt inn en aktivitetsplan som tidvis beskriver prosessen i saken uten at selve varslingen er dokumentert.

Skoleeier blir informert om skolemiljøsaker på rektormøter som avholdes ved behov. I referatene fra rektormøtene fremkommer det ikke saksnummer eller hvorvidt noen av sakene er informert til skoleeier med bakgrunn i at det er en sak som anses som alvorlig eller med bakgrunn i den skjerpede aktivitetsplikten. Noen saker er også meldt inn direkte fra foresatte til skoleeier, uten at skoleeier har dokumentert selve varslingen.

Som nevnt har revisjonen gått gjennom et utvalg tilfeldige elevmapper for å undersøke om det foreligger informasjon som kan tilsi at eleven ikke har det trygt og godt på skolen, og herunder om det i slike tilfeller burde vært varslet til rektor. Vi viste under punkt 7.1.1 at det i noen saker kom frem informasjon som kan tilsi at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, uten at saken er blitt varslet til rektor. I en annen sak er det sendt en e-post til rektor angående forhold som er tatt opp av foresatt, men hvor lærer er usikker på om forholdet er noe rektor skal varsles om.

Revisjonens undersøkelser viser videre at det er to saker som skulle blitt varslet til skoleeier av skolen, men hvor det ikke er dokumentert at det er gjort.

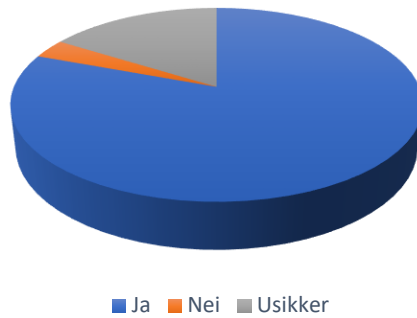
Har du som ansatt en plikt til å varsle hvis du ser eller mistenker at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

■ Ja, og jeg vet hva det innebærer ■ Ja, men vet ikke helt hva det innebærer ■ Nei ■ Usikker

Ifølge resultatene fra spørreundersøkelsen (se diagram over) er alle ansatte klar over at de skal varsle til rektor dersom de får mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt

Vet du hvor grensen går for når du eventuelt skal varsle om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

skolemiljø. Som vi ser av diagrammet under er imidlertid noen usikre på hvor grensen går for når de skal varsle.

Ett av spørsmålene i spørreundersøkelsen var om de ansatte i løpet av de tre siste skoleårene har hatt mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har hatt det trygt og godt på skolen i løpet av de tre siste skoleårene. Av 32 deltakere i spørreundersøkelsen var det 17 ansatte som svarte «ja» på spørsmålet. Ved spørsmål om hva de ansatte gjorde ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke hadde det trygt og godt på skolen kommer det frem at ansatte drøftet saken med andre, herunder i de fleste tilfeller også med rektor, men i fem tilfeller kommer det ikke frem at rektor ble varslet. Det fremgår av det ene svaret at aktivitetsplikten ikke ble utløst da det ikke var mistanke om mobbing, men at eleven ikke hadde det trygt og godt på skolen av andre årsaker. To av de andre svarene peker også i retning av at de ansatte ikke har vurdert saken som en skolemiljøsak som utløser aktivitetsplikten. Bakgrunnen for dette er at det beskrives at det blir satt i gang ulikt arbeid rundt elever med samarbeidspartnere på skolen, uten at det fremkommer at rektor er varslet og uten at det nevnes at det er utarbeidet aktivitetsplan.

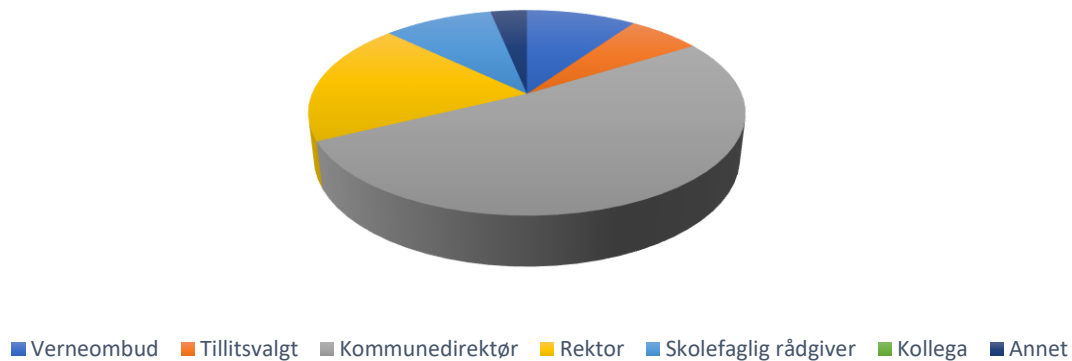
De aller fleste ansatte vet at de har en skjerpet aktivitetsplikt der ansatte eller noen i ledelsen krenker en elev, men det er en del ansatte som er usikre på hva det innebærer, se diagram under.

Har du som ansatt en skjerpet aktivitetsplikt i saker der det er ansatte/noen i ledelsen som krenker elever?

Dersom noen i ledelsen utsetter en elev for krenkelser er det imidlertid delte meninger blant de ansatte om hvem som skal varsles. Som vi kan se i diagrammet under ville rundt halvparten av de ansatte varslet til kommunedirektøren dersom noen i ledelsen krenket en elev. Andre opplyser imidlertid at de ville varslet til rektor, tillitsvalgt, verneombud eller skolefaglig rådgiver.

Hvem ville du varslet til dersom noen i ledelsen utsatte en elev for krenking som mobbing, vold, diskriminering eller trakassering?

7.1.3 Plikten til å undersøke

Ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken.

Kommunens handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd innehar et skjema som beskriver handlingene som skal gjennomføres dersom en elev blir mobbet, og hvem som har ansvar for de enkelte handlingene. Under punktet om undersøkelser følger det at rektor eller den rektor delegerer det til skal undersøke påstand og omfang;

1. Snakke med den som blir krenket
2. Snakke med de som krenker
3. Eventuelt snakke med andre som var involvert

Ifølge handlingsplanen er det dermed samtale med involverte elever som rutinemessig skal brukes som undersøkelsesmetode. Under punktet om undersøkelser kommer det ikke frem at det er eleven sin subjektive opplevelse av skolemiljøet som skal undersøkes, men det fremkommer i malen til skriftlig plan for tiltak at eleven sin subjektive opplevelse skal legges til grunn og at skolen skal sørge for at eleven blir hørt.

I flere av sakene revisjonen har gjennomgått kommer det ikke frem hva som gjøres for å undersøke hvordan eleven opplever sitt skolemiljø, fakta om situasjonen og hva som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Av loggen som ligger ved aktivitetsplanene kommer det frem at skolen har samtaler med elever og med foresatte, men det fremkommer i disse sakene ikke hvorvidt samtalene er en del av selve undersøkelsesprosessen. Andre undersøkelsesmetoder som mobbeundersøkelse og observasjon er ifølge loggen satt inn som

tiltak i aktivitetsplanen. Da det ikke ble dokumentert hvorvidt den aktuelle mobbeundersøkelsen ble gjennomført, har vi i våre undersøkelser ikke sett at det er blitt brukt andre metoder enn samtale til å undersøke eleven sin subjektive opplevelse av skolemiljøet.

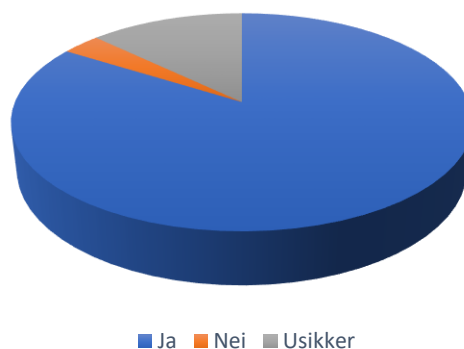
Ifølge spørreundersøkelsen til de ansatte er plikten til å undersøke kjent av alle de ansatte på grunnskolene i Bykle kommune. En liten andel er imidlertid ikke helt kjent med hva undersøkelsesplikten innebærer.

Har skolen plikt til å undersøke saken ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen?

Det kommer ikke frem av handlingsplanen i kommunen at skolen plikter å ta tak i problemet selv om det er hendelser utenom skoletid som er årsaken til at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. De fleste ansatte er ifølge resultatene fra spørreundersøkelsen (se diagram under) kjent med ansvaret til skolen dersom en elev opplever noe på fritiden som er årsaken til at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Det er imidlertid en liten andel av de ansatte som er usikker på skolens ansvar i slike saker, og et fåtall som mener skolen ikke er ansvarlig for mobbing som skjer etter skoletid, selv om eleven opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen.

Har skolen et ansvar for mobbing som skjer etter skoletid, dersom eleven opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen?

7.1.4 Plikten til å sette inn tiltak og krav om skriftlig plan

Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt eller godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Når det skal gjøres tiltak i en sak skal skolen lage en skriftlig plan. I planen skal det stå hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene og når tiltakene skal evalueres.

Ifølge skjema «kva vi gjer når noen blir mobba/krenka» skal kontaktlærer eller rektor kontakte foreldre til begge parter etter undersøkelse er gjennomført. Deretter skal kontaktlærer i samarbeid med kollegaer og rektor utarbeide en aktivitetsplan. Foreldrene skal ifølge skjema informeres om aktivitetsplanen og få komme med innspill. Tiltakene skal ifølge skjema starte opp så snart som mulig, og helst parallelt med at aktivitetsplan blir laget. Av skjema fremgår det videre at skolen skal evaluere om tiltakene virker, og fortsette med tiltak til eleven opplever å ha det trygt og godt på skolen.

I handlingsplan mot mobbing ligger det et dokument med navn «skriftleg plan for tiltak». I det øverste skjema i dokumentet kan skolen skrive ned blant annet navn på elev, dato, hvilket problem tiltakene skal løse, hovedmål for planen, og deltakere. Påfølgende er det et nytt skjema hvor skolen kan nedtegne hvilke tiltak skolen har planlagt å gjennomføre, hvem som har ansvar for å gjennomføre tiltakene og tidsperspektiv på tiltakene, i tillegg til en kolonne med plass for evaluering. Til slutt i dokumentet ligger det et skjema hvor skolen kan skrive en logg over samtaler, møter og hva det blir enighet om underveis.

I revisjonens gjennomgang av saker observerer vi at det i de saker hvor det er åpnet en skolemiljøsak i de fleste tilfeller lages en aktivitetsplan. I en del saker er ikke malen for skriftlig plan som ligger i handlingsplanen brukt. I slike saker er enten en annen mal brukt eller tiltakene er blitt listet opp i en e-post til foresatte. Dersom skolen har brukt en annen mal har de fått med alle punktene som lovbestemmelsen oppstiller, men i de sakene hvor tiltak er satt inn i en e-post inneholder ikke aktivitetsplanen alle punkter som ifølge lovbestemmelsen skal inn i en skriftlig plan. I et par av skolemiljøsakene som revisjonen er tilsendt har skolen brukt lang tid på å utarbeide en aktivitetsplan, eventuelt ikke utarbeidet aktivitetsplan før Statsforvalteren har kommet med vedtak om at det skal utarbeides aktivitetsplan. Videre har revisjonen vært i en sak hvor det ble fattet et enkeltvedtak i skolemiljøsakene, selv om bestemmelsen om enkeltvedtak i slike saker ble opphevet da aktivitetsplikten ble tatt inn i opplæringsloven⁶⁴.

Tiltakene som revisjonen har sett som er blitt satt inn i enkeltsaker går både på individnivå, gruppenivå, klassenivå, skolenivå og også ut mot foresatte. Mange av tiltakene går på samtaler med involverte elever og til dels samtale med foresatte. Dersom skolen har sett at flere elever er involvert i å påvirke skolemiljøet negativt for enkeltelever eller flere elever er det blitt satt i gang grupp tiltak og foreldre er også tatt med for å få til inkludering også på fritiden. Tiltak på klassenivå kan være samtaler i klassen om for eksempel inkludering og tiltak på skolenivå kan

⁶⁴ 01.08.2017

være endret PALS-fokus for uken til «omsorg». Revisjonens undersøkelser viser imidlertid at skolen ikke får frem hvorvidt undersøkelsen som gjøres legges til grunn for å vurdere hva som er egnede tiltak i aktivitetsplanen, og hvorvidt tiltakene som velges er basert på en konkret faglig vurdering.

I saksgjennomgangen ser revisjonen at det som oftest blir dokumentert at foresatte blir tatt med ved utarbeidelse av aktivitetsplan. Skolen dokumenterer imidlertid sjeldent at eleven selv blir tatt med ved utarbeidelse av tiltak, herunder at skolen ikke dokumenterer/eventuelt ikke legger vekt på, hva eleven selv mener om tiltakene og hvordan skolen legger til grunn elevens beste ved valg av tiltak.

Av resultatene fra spørreundersøkelsen som ble gitt til de ansatte fremkommer det at alle ansatte er kjent med plikten til å sette inn egnede tiltak for alle elever som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, men at ikke alle er helt klar over hva det innebærer.

Har skolen en plikt til å sette inn egnede tiltak for alle elever som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt?

7.2 Dokumentasjon av oppfylld av aktivitetsplikten

Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Kommunen har ikke utarbeidet et meldeskjema til bruk for ansatte ved varsling av skolemiljøsak til skolen eller til skoleeier. Det fremgår ikke av handlingsplanen hvordan varslingen i seg selv skal dokumenteres. Av handlingsplanen fremgår det ikke hvorvidt undersøkelser skal dokumenteres og hvor eventuelt undersøkelser skal dokumenteres. I planen ligger det som nevnt i punkt 7.1.4 et skjema til bruk ved utarbeidelse av aktivitetsplan og for loggføring underveis i saken. Handlingsplanen beskriver ikke hvor aktivitetsplaner skal lagres.

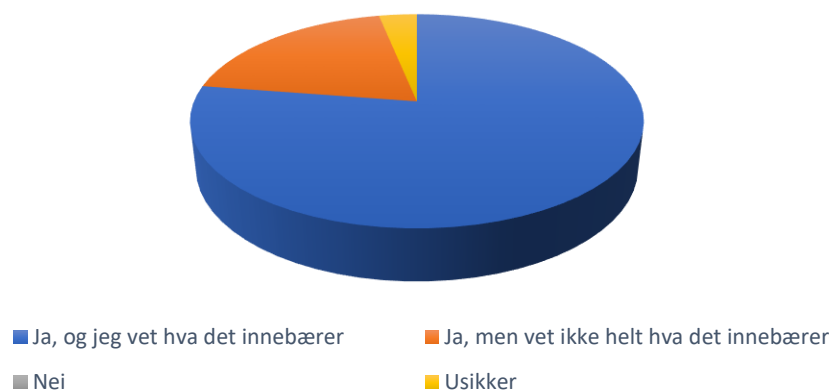
Det er kun i en sak revisjonen har gått gjennom hvor selve varslingen er dokumentert gjennom et meldeskjema. I de tilfeller hvor foresatte sender e-post med varsling om at en elev ikke har det trygt og godt har skolen arkivert selve e-posten i elements. I andre tilfeller kommer varslingen frem gjennom «bakgrunn for saken» i skjema for skriftlig plan.

Når det gjelder undersøkelser blir det sjeldent dokumentert hva som kommer frem av samtaler med elever, men det dokumenteres oftere hva foreldre og lærere har snakket om i møte. Revisjonens undersøkelser viser imidlertid at ikke alle referater dokumenteres. Videre blir det sjeldent dokumentert at de foresatte eller andre deltakere i møte får kommentert på referatet/verifisert referatet. Skolene dokumenterer sjeldent at det er tatt hensyn til barnets beste, men elevens subjektive opplevelse kommer oftere frem. Videre ser revisjonen at det ikke dokumenteres at det er gjort en vurdering av hvilke tiltak som på bakgrunn av undersøkelsene vil anses som egnede i de konkrete sakene.

Vedrørende tiltak dokumenteres det noen ganger at tiltak er utført, andre ganger ikke. I evalueringsmøte med foresatte kommer det også frem i noen saker at tiltak ikke er blitt fulgt opp. For eksempel står det i den ene aktivitetsplanen at det skal gjennomføres mobbeundersøkelse, men det er ikke dokumentert i Elements hvorvidt denne ble gjennomført. I en annen aktivitetsplan står det at skolen skal ha samtale med en elev minst en gang i uka, men det dokumenteres ikke i logg at slik samtale blir gjennomført. Videre blir det satt opp som tiltak i en annen sak at visse rutiner skal endres, men det er ikke dokumentert at rutinene er endret. Evalueringene som skal gjøres underveis og avslutningsvis blir ikke alltid dokumentert, og det blir heller ikke alltid dokumentert at saken følges opp, er avsluttet og at barnet nå opplever å ha det trygt og godt på skolen.

Ifølge resultatene fra spørreundersøkelsen til den ansatte er de aller fleste kjent med at skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten, men en del av deltakerne vet ikke helt hva det innebærer.

Skal skolen dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten?

7.3 Medvirkning

I enkeltsaker som gjelder skolemiljøet skal skolen sørge for at involverte elever blir hørt. Hva som er best for elevene skal være et grunnleggende hensyn i skolen sitt arbeid.

Det fremkommer av skjema «kva vi gjer når noen blir mobba/krenka» at skolen som en del av undersøkelse av saken skal snakke med den som blir krenket, de som krenker og eventuelt andre

som har vært involvert. Av skjema fremgår det ikke om elevene skal bli hørt ved utarbeidelse av skriftlig plan eller ved evaluering av planen. Det følger av skjema at tiltakene skal fortsette frem til «eleven opplever å ha det trygt og godt på skolen».

Ved revidering av dokumentet «skriftlig plan for tiltak» høsten 2021 tok kommunen inn en påminnelse til den som behandler saken om at det er eleven sin subjektive opplevelse som skal legges til grunn, at skolen skal sørge for at eleven blir hørt og at eleven sitt beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens sin vurdering av tiltak.

I de sakene revisjonen har gjennomgått har skolen i noen tilfeller dokumentert at de har snakket med eleven på undersøkelsesstadiet. Det er imidlertid flere samtaler som ifølge loggen skal ha blitt gjennomført, men hvor det ikke er dokumentert hva som kommer frem i samtalen og det er ikke dokumentert hva eleven ønsker.

Av kommunens dokumentasjon kommer det kun frem i et par saker at skolene har tatt med elevene ved utarbeidelse av tiltak, men det fremgår ikke av dokumentasjonen på hvilken måte det er tatt hensyn til barnets beste ved utarbeidelse av tiltak. Revisjonens undersøkelser viser videre at kommunen stort sett ikke dokumenterer hvorvidt undersøkelsene og elevenes opplevelse er lagt til grunn for vurdering av egnede tiltak. Skolen gjennomfører i de fleste tilfeller samtaler med eleven underveis i arbeidet for å undersøke hvordan det går med eleven, men eleven er i de fleste tilfeller ikke med i evalueringen av tiltak som skjer mellom skolen og foresatte.

Skal involverte elever bli hørt i en skolemiljøsak?

7.4 Saker meldt statsforvalteren

Dersom en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldrene melde saken til statsforvalteren etter at saken er varslet til rektor.

I løpet av de tre siste skoleårene (2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022) har 23 % av sakene blitt meldt til statsforvalteren. I samtlige saker har statsforvalteren kommet til at skolen har brutt sin aktivitetsplikt. Statsforvalteren behandler enkeltsaker og bruddene kan ikke på bakgrunn av vedtakene anses for å gjelde generelt for skolens behandling av skolemiljøsaker. I enkeltsakene fremkommer disse bruddene;

- Skolen har ikke fulgt godt nok med på elevenes opplevelse av skolemiljøet
- Skolen har ikke oppfylt plikten til å varsle rektor
- Skolen har ikke oppfylt plikten til å varsle skoleeier
- Skolen har ikke undersøkt nok eller dokumentert hvordan de har undersøkt for å finne ut hva som ligger bak elevenes opplevelse av et utrygt skolemiljø
- Skolen har ikke utarbeidet en aktivitetsplan
- Skolen har ikke satt inn egnede tiltak eller tilstrekkelige tiltak til å bedre elevens opplevelse av skolemiljøet
- Skolen har ikke vist hvordan elevens beste er lagt til grunn ved valg av tiltak
- Skolen har ikke oppfylt plikten til å gripe inn

7.5 Tilbakemelding fra foresatte vedrørende aktivitetsplikten

Samtlige foresatte til elevene ved Fjellgardane skole og Bykle barne- og ungdomsskole fikk mulighet til å komme med tilbakemeldinger på skolenes håndtering av aktivitetsplikten.

Noen av de foresatte som har kontaktet revisjonen opplever at skoleledelsen og skoleeier ikke er rustet til å ta tak i vanskelige saker, og at det er forbedringspotensial når det kommer til ledelse. Foresatte opplever at skolene ikke tar eierskap over sakene som kommer opp, og at de dermed har måtte informert skoleeier for å få bistand i saker. Enkelte opplever imidlertid at skoleeier heller ikke tar ansvar i sakene og gir inntrykk av at skolefaglig rådgiver burde ha en tydeligere rolle.

I tilbakemeldingene har de foresatte også kommet med punkter vedrørende forhold som de mener kan forbedres på skolene. Det blir blant annet nevnt at skolene bør/må:

- Vise vilje til å hjelpe, ikke sette seg i forsvar
- Ta imot innblanding/hjelp utenfor som en ressurs, ikke som en belastning
- Ha bedre kommunikasjonen/samarbeid med de foresatte
- Ta elevene på alvor/ta deres subjektive opplevelse på alvor
- Dokumentere bedre
- Følge opp aktive aktivitetsplaner

«Me er glad i skulen, og me ynskjer at skulane i Bykle kommune skal verte «verdas beste» for alle elevar.» - foresatt til elev ved en av grunnskolene i Bykle kommune.

7.6 Revisjonens vurdering

De ansatte på skolen har en plikt til å være årvåken og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. Gjennomføring av ulike undersøkelser og elevsamtaler hjelper de ansatte til å sikre at «følge med plikten» blir overholdt, og vil kunne bidra til å avdekke om elever ved skolene ikke har det trygt og godt. Vi mener at grunnskolene i Bykle kommune blant annet gjennom tilsyn, elevsamtaler, foreldresamtaler og undersøkelser har mulighet til å fange

opp dersom en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Revisjonen vurderer imidlertid på bakgrunn av saksgjennomgang, intervju og spørreundersøkelse at «følge med plikten» ikke alltid blir ivare tatt.

Følge med plikten leder, ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt, til varslingsplikten. Revisjonen vurderer at handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd stort sett fremstår å være utformet med tanke på krenkelser og mobbing. Vi vurderer at dette kan risikere at tilfeller hvor en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, uten at det er resultat av mobbing eller krenkende atferd kan falle utenfor tilfeller hvor de ansatte varsler rektor. Det å ikke ha det trygt og godt på skolen er ikke ensbetydende med å bli mobbet, og det kan være andre årsaker til at eleven opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen. Det er elevens subjektive opplevelse som må legges til grunn for hvorvidt eleven har det trygt og godt på skolen. På bakgrunn av dette vurderer vi at handlingsplanen ikke gir tilstrekkelig veiledning til de ansatte når det gjelder hva som ligger i «retten til et trygt og godt skolemiljø».

Ved at revisjonen har kommet over flere saker hvor vi mener skolen burde varslet rektor eller skoleeier, uten at det er dokumentert at varsling er utført, eventuelt at varslingen er gjort veldig sent, vurderer vi at skolene i Bykle kommune har forbedringspotensial når det kommer til varslingsplikten.

På bakgrunn av en sak som har blitt behandlet av statsforvalteren kommer det frem at plikten til å gripe inn ikke er oppfylt i enkelttilfelle. Revisjonen er ikke kjent med andre saker hvor ansatte har observert situasjoner uten å gripe inn for å verne elever.

Ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen utløses plikten til å undersøke. Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om en situasjon, bakgrunnen for elevens opplevelse og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan han eller hun opplever skolemiljøet. Når det gjelder plikten til å undersøke vurderer revisjonen at bruk av samtale som er satt opp i handlingsplanen kan være en god måte å undersøke saken på. I saksgjennomgangen ser vi også at det som oftest er samtale som brukes ved undersøkelse. Vi vurderer imidlertid at flere andre undersøkelsesmetoder⁶⁵ med fordel kan tas inn i rutinen og brukes, alt etter hva slags situasjon man står overfor i hvert enkelt tilfelle.

Videre vurderer vi at skolene i flere saker ikke har dokumentert at det er utført undersøkelser, samt at skolene ikke har dokumentert at undersøkelsene er lagt til grunn for vurderingen av hvilke tiltak som skal settes inn i den enkelte sak.

God kvalitet på undersøkelser er en forutsetning for å vurdere hva som er egnede tiltak i en gitt sak. Revisjonen vurderer det som positivt at skolene i Bykle kommune planlegger bruk av ulike tiltak på forskjellige nivåer, men vi vurderer at tiltakene i noen tilfeller ikke har vært egnede til å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Revisjonens undersøkelser viser også at plikten til å utarbeide aktivitetsplaner er brutt i noen tilfeller. Videre mener vi det er en mangel at det i noen

⁶⁵ F.eks. ikke-anonyme spørreundersøkelser eller sosiogram

tilfeller ikke dokumenteres at tiltakene i planen blir gjennomført. Revisjonen vurderer at «skriftleg plan for tiltak» oppfyller kravene til innhold i skriftlig plan som fremkommer av opplæringsloven § 9 A-4. Revisjonen vurderer at skolene i sine aktivitetsplaner stort sett oppfyller kravene til innhold i skriftlig plan, men at innholdet ikke er i tråd med regelverket i de tilfeller hvor en mal ikke er brukt.

Revisjonen vurderer at det foreligger flere mangler når det gjelder plikten til å dokumentere det som gjøres i henhold til aktivitetsplikten. Revisjonen vurderer blant annet at skolene i flere tilfeller ikke dokumenterer selve varslingen, hvilke undersøkelser som blir gjennomført, hvilke tiltak som blir gjennomført, referater, at det er foretatt en vurdering av hvilke tiltak som er egnede i den enkelte sak, at det er tatt hensyn til barnets beste, eller hva eleven mener ved utarbeidelse av tiltak.

Når det gjelder elevens medvirkning i enkeltsaker skal elevene bli hørt blant annet ved undersøkelse av saken, ved utarbeidelse av tiltak og ved evaluering. Revisjonen vurderer at skolene i Bykle kommune i flere saker ikke har involvert elevene i tilstrekkelig grad.

På bakgrunn av spørreundersøkelsen vurderer vi at flertallet av de ansatte har god oversikt og kjennskap til aktivitetsplikten. Det er imidlertid en del ansatte som blant annet er usikre på hvor grensen går for når det skal varsles om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, hvorvidt skolen har et ansvar for mobbing som skjer etter skoletid, dersom eleven opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen, og som er usikre på forhold vedrørende den skjerpede aktivitetsplikten. Vi mener derfor at skolene i større grad bør sikre at alle ansatte får tilstrekkelig informasjon om skolens aktivitetsplikt for å sikre elevenes rett til et trygt og godt psykososialt skolemiljø.

7.7 Revisjonens konklusjon

Revisjonen konkluderer på bakgrunn av utførte undersøkelser og vurderingene gjort over, at skolene i Bykle kommune i flere tilfeller ikke har oppfylt en eller flere av de fem delpliktene (følge med, gripe inn, varsle, undersøke, og sette inn egnede tiltak) i aktivitetsplikten for å sikre at elevene har et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Videre konkluderer vi med at skolene i flere tilfeller ikke har oppfylt plikten til å sørge for at involverte elever blir hørt, plikten til å lage en skriftlig plan og/eller plikten til å dokumentere hva som er gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

8 Konklusjoner

I dette forvaltningsrevisjonsprosjektet har revisjonen undersøkt hvorvidt og hvordan Bykle kommunen arbeider med å oppfylle kravene i opplæringsloven kapittel 9 A, med særlig fokus på forebyggende arbeid og aktivitetsplikten.

Følgende problemstillinger er forsøkt besvart:

1) Har kommunen tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt?

Når det gjelder internkontrollen i Bykle kommune har vi vurdert det som positivt at kommunen har utarbeidet ulike rutiner som direkte og indirekte kan ha betydning for elevenes psykososiale læringsmiljø, og at dokumentet «skulane i Bykle sitt arbeid med elevane sitt skulemiljø» innehar rutiner og prosedyrer som kan bidra til å sikre elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Vi har imidlertid videre vurdert at Bykle kommune ikke har utarbeidet tilstrekkelige nødvendige rutiner og prosedyrer og at kommunen ikke har tilstrekkelig systematisk internkontroll for å kunne avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik. Vi mener kommunen ikke har dokumentert internkontrollen i den form og det omfang som er nødvendig, samt at kommunen ikke sørger for å evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll. På bakgrunn av vurderingene gjort opp mot kommunelovens § 25-1 konkluderer vi med at Bykle kommunen ikke har tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt.

2) Hvordan arbeider kommunen kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø?

Vi mener at kommunen arbeider bredt for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø, og at begge skolene både formelt og reelt har fokus på forebyggende arbeid. Vi konkluderer imidlertid videre med at kommunen har forbedringspotensial når det gjelder grunnlaget for, samt evaluering og forbedring av det forebyggende arbeidet. Revisjonen konkluderer også med at skole-hjem samarbeidet kan forbedres, herunder informasjon til, og kommunikasjon med foresatte og elever, samt skolens informasjonsplikt til rådsorgan og elevdeltaking.

3) Oppfyller skolene i Bykle kommune aktivitetsplikten for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø?

Revisjonen konkluderer på bakgrunn av utførte undersøkelser og vurderinger, at skolene i Bykle kommune i flere tilfeller ikke har oppfylt en eller flere av de fem delpliktene (følge med, gripe inn, varsle, undersøke, og sette inn egnede tiltak) i aktivitetsplikten for å sikre at elevene har et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Videre konkluderer vi med at skolene i flere tilfeller ikke har oppfylt plikten til å sørge for at involverte elever blir hørt, plikten til å lage en skriftlig plan og/eller plikten til å dokumentere hva som er gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

9 anbefalinger

På bakgrunn av rapportens funn gir revisjonen følgende anbefalinger for arbeidet med internkontrollen i kommunen og det psykososiale læringsmiljøet på grunnskolene i Bykle kommune:

1. Kommunen bør styrke internkontrollen for å sikre regeletterlevelse innenfor opplæringsloven kapittel 9 A, herunder bør kommunen oppdatere delegasjonsreglementet sitt og videredelegeringen fra kommunedirektøren, se pkt. 5.2
2. Kommunen bør foreta jevnlige evalueringer for å videreutvikle det forbyggende arbeidet, herunder sikre medvirkning fra elever og foresatte, se pkt. 6.6
3. Kommunen bør vurdere om elevenes rettighet til nødvendig rådgiving oppfylles ved begge skolene, se pkt. 6.6
4. Kommunen bør forbedre skole-hjem samarbeidet, herunder informasjonen til, og kommunikasjon med foresatte og elever, samt skolens informasjonsplikt til rådsorgan og elevdeltaking, se pkt. 6.6
5. Kommunen bør forbedre rutiner og praksis for å sikre at aktivitetsplikten blir overholdt, herunder sørge for at involverte elever blir hørt, at skriftlig plan blir utarbeidet, samt at det dokumenteres hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten, se pkt. 7.6

10 Høringsuttalelse

Forvaltningsrevisjon psykososialt læringsmiljø i grunnskolen –

tilsvar frå Bykle kommune 20.09.22

Bykle kommune tar Rapport frå forvaltningsrevisjon psykososialt læringsmiljø i grunnskolen til etterretning, og me kjem her med vår høyringsuttale i samband med arbeidet som er gjort.

For det første takkar me for ein svært grundig og gjennomarbeidd rapport. Bykle kommune ser på rapporten og funna som blir handtert som nyttige verktøy i det daglege arbeidet for å gjere grunnskulen i kommunen betre. Vårt mål er å stadig utvikle og forbetre Bykle-skulane. Ein forvaltningsrevisjon vil alltid vere viktig med tanke på å peike ut vegen vidare, vise område der me har ei positiv utvikling, og område der me må sette inn endå fleire ressursar. Dette vil Bykle kommune arbeide med dagstøtt i alle saksområde. Me skal aldri seie at me er ferdige med jobben – men alltid arbeide for å bli betre.

Arbeidet vårt med internkontroll tek meir og meir form. Som revisjonen peikar på, har kommunen utvikla fleire gode rutinar som me arbeider vidare med, og det gler oss å sjå at grepa me har tatt blir sett. Likevel ser me også at potensialet for betring er til stades, og me ynskjer å styrke både internkontroll og dokumentasjon av denne vidare. Me utarbeider enkle system som seier kven som er ansvarleg for kva, me skal revidere subdelegasjon og skulefagleg ansvarleg skal vere i tett kontakt med eksterne fagmiljø.

Når det gjeld helse, trivsel og læring for elevane så er dette tema for vårt fokus kvar einaste dag. Me skal vidareutvikle det forebyggjande arbeidet, ikkje minst dokumentasjonen av dette. Bykle kommune skal styrke den tovegs-dialogen som er heilt nødvendig for å sikre kvaliteten som trengst i denne prosessen. Innhaldet i utviklingssamtalar skal styrkast gjennom felles rutinar. Me startar også opp arbeidet med den statlege satsinga «Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderande praksis». Sikker sak – Visma Flyt Skole (VFS) skal også innførast.

Bykle kommune er samd med revisjonen i at det er bra at fleirtalet av dei tilsette har god kjennskap til aktivitetsplikta for å sikre elevane eit godt og trygt læringsmiljø. Så peiker ein i rapporten på at det er område der ein kan auke kunnskapen om dette. At det skal vere tilfelle der elevar opplever at dei ikkje blir høyrde, er ikkje noko Bykle kommune vil slå seg til ro med. Ein skal vidareutvikle rutinar for å fylgje med, gripe inn, varsle og undersøke, og sikre at varsling blir skriftleggjort. Skulane sin handlingsplan frå 2017 skal også reviderast, og Sikker sak skal innførast for å sikre dokumentasjon og forenkle kommunikasjonen mellom heim og skule.

Bykle kommune ynskjer å presisere at ingen område blir meir prioritert enn dei som har med born og unge å gjere. Dei er framtida vår, både i kommunen og generelt. Eit trygt og godt oppvekstmiljø, gode skular, god læring og gode sosiale tilhøve er eit viktig mål for Bykle kommune. Skuleeigar har hatt utfordringar i høve ansvaret, med vakanse og mellombels

oppgåveløysing i fleire år og velvilje frå tidlegare tilsett med å utføre dei viktigaste oppgåvene innafor avgrensa engasjement som pedagogisk rådgjevar. I perioden rapporten dekkjer har vi hatt korona med periodevis nedstengte skular. Det har og gjort at ein ikkje har greidd å følge opp alle formelle krav slik ein gjerne ville. Den 1. august var ny skule- og oppvekstansvarleg på plass og stillinga utvida til i 100 % stilling. Ein vurderer og at mange rektorsifte på Fjellgardane har medført manglande kontinuitet i høve skuleborna og dei tilsette, og at det kan ha medverka til at ein del av dei tilhøva revisjonen påpeiker ikkje har fått naudsynt merksemd og oppfølging. Kommunen arbeider offensivt med å få på plass rektor på Fjellgardane skule. I rekrutteringa legg ein vekt på å sikre seg ei varig tilsetting med fagleg tyngde til å handtere dei særskilde utfordringane. I mellomtida meiner kommunedirektøren at overlapp med tidlegare rektor i Bykle har fungert særst godt i ei mellomfase. Ved Bykle barne- og ungdomsskule er det meir kontinuitet med overlapp med rektorsifte. Utfordringane som er påpeika i rapporten vil vere utgangspunkt for vidareutvikling i samspel mellom skuleeigar/skulefagleg rådgjevar, dei to rektorane og tenesteleiar for barnehagane framover.

Eg har mål om at vi framover skal søke å løyse våre lokale utfordringar på lågast mogleg nivå og i breitt samarbeid, jf. Oppvekstreformen.

Med fullt lag og med den samla kompetansen ser eg no fram til at vi kjem på offensiven att.

Med helsing

Karina Sloth

Kommunedirektør

Kopi:

Skulefagleg rådgjevar

Rektor Bykle barne – og ungdomsskule

Rektor Fjellgardane skule

Tenesteleiar Barnehagane i Bykle

11 Litteraturliste

Lover:

1998	Lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringsloven)
2018	Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Forskrift:

2006	FOR-2006-06-23-724 Forskrift til opplæringsloven
2017	FOR-2017-09-01-1332 Forskrift om utfylling av dei overordna måla og prinsippa for opplæringa i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa

Forarbeider:

Prop. 57 L (2016-2017)	Endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)
Prop. 81 L (2019-2020)	Endringer av internkontrollregler i sektorlovgivningen (tilpasning til ny kommunelov)

Rundskriv:

2017	Udir-3-2017, Utdanningsdirektoratets rundskriv om skolemiljø
------	--

Litteratur:

Kunnskapsdepartementet	«Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen», 2017
NKRF	«RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon», 2020
NKRF	«Veileder i forvaltningsrevisjon», 2016
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Veileder «Internkontroll i kommunesektoren», 2021
KS	«Orden i eget hus – kommunedirektørens internkontroll», 2020
Ungdata	https://www.ungdata.no/
Utdanningsdirektoratet	https://www.udir.no/
Grunnskolen informasjonssystem	https://gsi.udir.no/
Statistisk sentralbyrå	https://www.ssb.no/
Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge	https://www.nubu.no/
Mitt valg	https://www.determinvalg.no/
Ungsinn	https://ungsinn.no/
Agder Fylkeskommune	Oppvekstombudet i Agder - Agder fylkeskommune (agderfk.no)

Kommunale dokumenter:

Bykle kommune	Kommuneplanens samfunnsdel 2016-2026
Bykle kommune	Budsjett 2022, Økonomiplan 2022-2025
Bykle kommune	Protokoll fra kommunestyremøte 31.10.19, 25.09.21, 27.01.22
Bykle kommune	Kommunale retningslinjer for skulane i Bykle, 2021

12 Vedlegg

Vedlegg nr. 1:

Til
Foresatte

Kristiansand 15.03.2022

«Psykososialt læringsmiljø i grunnskolen» - Bykle kommune

Kontrollutvalget i Bykle kommune har i vedtak sak 19/21 bedt Agder Kommunerevisjon IKS om å gjennomføre forvaltningsrevisjon «Psykososialt læringsmiljø i grunnskolen». I denne forvaltningsrevisjonen skal revisjonen forsøke å belyse følgende problemstillinger;

1. Har kommunen tilstrekkelig internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven kapittel 9 A blir oppfylt?
2. Hvordan arbeider kommunen kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene for å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø?
3. Oppfyller skolene i Bykle kommune aktivitetsplikten for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø?

En forvaltningsrevisjon er en undersøkelse på systemnivå og vil ikke behandle eller fremstille enkeltsaker eller klagesaker. Hensikten med revisjonen er å kunne komme med anbefalinger til forbedring. Dersom du ønsker å komme med tilbakemeldinger eller erfaringer du har fra kommunens arbeid med elevenes psykososiale læringsmiljø, herunder skolemiljø saker, kan du kontakte Henriette Svendsen innen 31.03.22 på tlf.: 996 406 52 eller via e-post på Henriette.Svendsen@agderkomrev.no.

All informasjon vil bli behandlet konfidensielt. Vi kommer ikke til å vurdere elevers eventuelle enkeltsaker, men informasjon fra dere foresatte kan bidra til å belyse kommunens arbeid med elevenes psykososiale læringsmiljø på systemnivå. *Vi ber imidlertid om at du ikke sender oss sensitive personopplysninger i e-post.* Send oss gjerne kun generelle tilbakemeldinger på e-post, evt. ditt telefonnummer, så tar vi kontakt for en prat.

Med vennlig hilsen

Tor Ole Holbek
Revisjonsdirektør

Henriette Svendsen
Forvaltningsrevisor

Postadr.: Agder Kommunerevisjon IKS
Postboks 4
4685 Nodeland
Hovedktr. Tollbodgata 37
Org.nr. 987 183 918

E-post: post@agderkomrev.no
Hjemmeside: www.agderkomrev.no
Telefon Kr.sand: 90 10 61 18
Telefon Evje: 97 76 04 55

Avd. Setesdal
Kasernevegen 19
4735 Evje

Vedlegg nr. 2:

Spørreundersøkelse til de ansatte på grunnskolene i Bykle kommune	
1	Hvor stor stillingsprosent har du?
2	Hva slags arbeidsforhold har du?
3	Hvilken stilling har du på skolen?
4	Har elevene blitt informert om retten til et trygt og godt skolemiljø?
5	Har foreldrene blitt informert om elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø?
6	Har elevene blitt informert om skolens aktivitetsplikt?
7	Har foreldrene blitt informert om skolens aktivitetsplikt?
8	Har elevene blitt informert om retten til å melde en sak til Statsforvalteren?
9	Har foreldrene blitt informert om retten til å melde en sak til Statsforvalteren?
10	Hvordan har resultater fra elev- og trivselsundersøkelser blitt arbeidet med i ettertid?
11	Har skolen fulgt opp eventuelle saker som har kommet frem i elev- og trivselsundersøkelser?
12	Hvordan fulgte skolen opp den eventuelle saken?
13	Har alle dine elever fått gjennomført elevsamtaler siden skolestart høsten 2021?
14	Har alle foresatte (til dine elever) fått gjennomført foreldresamtale siden skolestart høsten 2021?
15	Har dere arbeidet med PALS i klassen siden skolestart høsten 2021?
16	Har ordensreglementet (forskrift om ordensregler for grunnskolene i kommunen) blitt tatt opp i klassen?
17	Kan du komme på andre forebyggende tiltak som er satt inn på skolen for å forhindre brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø?
18	Har du deltatt på møte, samling etc. hvor det har vært snakket om aktivitetsplikten til de ansatte på skolen, og hva denne innebærer?
19	På møte, samlingen etc. opplevde du at du fikk gode forutsetninger for å gjennomføre kravene i aktivitetsplikten?
20	Har du på annen måte fått innføring i aktivitetsplikten av skolen?
21	Hvordan ble du evt. informert om aktivitetsplikten på skolen?
22	Har skolen utarbeidet skriftlige rutiner på skolen som gjelder aktivitetsplikten?
23	Er du kjent med at elevene har rett på et "trygt og godt skolemiljø"?
24	Har du som ansatt en plikt til å følge med på hva som skjer på skolen i henhold til aktivitetsplikten?
25	Har du som ansatt en plikt til å gripe inn hvis du ser krenkelser som for eksempel mobbing?
26	Har du som ansatt en plikt til å varsle hvis du ser eller mistenker at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?
27	Dersom du har plikt til å varsle ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, hvem skal du varsle til?
28	Vet du hvor grensen går for når du eventuelt skal varsle om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?
29	Har du som ansatt en skjerpet aktivitetsplikt i saker der det er ansatte/noen i ledelsen som krenker elever?
30	Hvem ville du varslet til dersom noen i ledelsen utsatte en elev for krenking som mobbing, vold, diskriminering eller trakassering?
31	Har skolen utarbeidet skriftlige rutiner på skolen som gjelder skjerpet aktivitetsplikten?

32	Har skolen plikt til å undersøke saken ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen?
33	Har skolen en plikt til å sette inn egnede tiltak for alle elever som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt?
34	Har skolen et ansvar for mobbing som skjer etter skoletid, dersom eleven opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen?
35	Skal involverte elever bli hørt i en skolemiljøsak?
36	Skal skolen dokumentere skriftlig hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten?
37	Hvordan opplever du at dine egne kunnskaper er når det gjelder aktivitetsplikten?
38	Har du hatt mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har hatt det trygt og godt på skolen i løpet av de tre siste skoleårene?
39	Hva gjorde du ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke hadde det trygt og godt på skolen?